

STJØRNA

HEIMBYGDA VÅR

Stjørna heimbygdslag

Årshette nr. 15 - 2019

Stor takk til redaktør Per

Helt siden første utgivelse i 2005 har Per Husby vært ansvarlig redaktør og pådriver for utgivelsen av årsheftet til Stjørna heimbygdslag. Han har stått i bresjen og sørget for at historieinteresserte lesere har fått bladet i posten før jul. Det er ikke til å undres over at han ønsker avløsning etter så lang tid. Han er uansett en solid bidragsyter også i år. Undertegnede har takket ja til å ta rollen som redaktør for året 2019, men kan ikke love tilsvarende lengde på vakta som i Per sitt tilfelle.

Tror det vil være naturlig å ta dette opp til vurdering fra år til år. Helt sikkert er det i hvert fall at laget trenger flere aktive medlemmer som kan bidra til at virksomheten opprettholdes. Den trofaste gjengen som har holdt hjulene i gang kan ikke forventes å gjøre dette arbeidet i all evighet. Nye krefter behøves om aktivitetene i laget skal fortsette. Når dette er sagt så er atmosfæren langt fra preget av oppbruddsstemning. Entusiasmen og innsatsviljen er fremde-

les upåklagelig, noe innholdet i dette bladet vitner om. I tillegg til omtalte redaktør har redaksjonen i år bestått av Tor Stallvik, Dag Håvard Askim og Geir Sollie. Vi takker ellers alle bidragsytere til årets utgave av bladet og ser fram til fortsatt samarbeid i årene som kommer.

Medlemstallet har i 2019 ligget på det jevne, noen nye medlemmer og noen som er falt fra. Vi er veldig glad for at det er interesse for det vi holder på med. Nå har vi nær 300 medlemmer fra hele landet.

Det er mer vanlig at folk **flytter** og da er det fint om dere sender melding til Elin Worpvik, Nordfjordveien 37, 7114 Råkvåg.

Tlf. 994 03 821, send gjerne sms. Posten er blitt nøye på rett og fullstendig adresse, derfor får vi i retur årshefter og brev.

Takk til John Arthur Winsjansen for forsidebildet fra Bjørkvika. Og takk til Helene Solheim for design av årsheftet.

STJØRNA HEIMBYGDSLAG

Tore Otterstad
Ansvarlig redaktør
trotterstad9@gmail.com

Trykt hos Skipnes AS desember 2019
ISSN 1893-1928

En riktig god jul til våre lesere

Birger Dueskar <i>Roar Børø</i>	4
Ein gravtale frå 1812 <i>Tor Stallvik</i>	7
Kjøpmann Martin Edvardsen Dueskar, og hans slekt <i>Bjarne J. M. Selnes</i>	8
Sildefiske i 1910 <i>Per Husby</i>	12
Håvard Bjørkvik <i>Anna Due Winsjansen</i>	14
St. Hans feiring i 1943 <i>Per Husby</i>	18
Innvielsessang til Åsvang <i>Bjarne Selnes</i>	19
Om ølkanna kunne snakke <i>Tor Stallvik</i>	20
En gravstein og et skrin <i>Eilert Bjørkvik</i>	21
Tur til Tobakkvika <i>Geir Sollie</i>	22
Da lyset kom til Stjørna <i>Per Husby</i>	24
Kaniner for 90 år siden <i>Eilert Bjørkvik</i>	27
Heimtur fra vinterfiske i 1940 <i>Sverre Bakken</i>	28
Egglaget «Pil» <i>Per Husby</i>	30
Funkis og annet bygdnytt fra Råkvåg <i>Eilert Bjørkvik</i>	31
Taktekking med spon <i>Per Husby</i>	32
Klokker og radioer <i>Torstein Haarsaker</i>	34
Solnes 4H - 40 år <i>Astrid Gravås Husby</i>	36
Å segle over kvelvet <i>Eilert Bjørkvik</i>	37
Fra et framlegg for heimbygdslaget om landskap og eldre bosetting <i>Tore Otterstad</i> ...	38
Naustet i Tobakkvika <i>Eilert Bjørkvik</i>	43
Et lite utdrag fra intervju med Peder Mælan 	44
Rapport fra Stjørna i 1877 <i>Eilert Bjørkvik</i>	47

Birger Dueskar

av Roar Børø, Råkvåg

Bildet er av Birger og Oskar Bjørkvik/Neset da dei kom på land med ein stor torsk under vinterfisket ein gong på syttitalet. "Eg sa te han Oskar da eg hadde dratt ombord halve fesken, ska vi ha om bord meir eller skal eg skjæra av her Oskar!" "Nei nei du må få om bord resten og ", sa han Oskar. Torsken var mellom tretti og førti kilo.

Ein markant person da eg vaks opp i vågen var Birger Dueskar. Født 19. mai 1915. På folkemunne vart han kalt Birger Pålberget etter plassen han både vart født på og bodde på heile livet. Sjøl om dette var to plasser med berre to hundre meters avstand. Eg fekk mange år lag med Birger, både dei åra eg var bonde i vågen og seinare i livet. Birger var lett til sinns og oppfinsom og artig å være ilag med. Vi ungdommane likte han godt, han baud på seg sjøl og var romslig i samværet.

Mitt vennskap med han vart livslangt frå eg var gutunge. Vi var mange som gjekk på besøk oppi berget til søskena Oskar, Klara og Birger. Birger døydd i 2001 på sjukeheimen i vågen. Ein plass han aldri ville bo på. Hugser han snakka om dette av og til, særlig etter at søstra Klara døydd og han vart aleine oppi Pålberget. "Nei nedpå

Øyksjæret skal eg aldri", sa han og kika ned mot yttersida på vågen der sjukeheimen låg. Da meinte han gammelheimen som var nybygd og ligg på den finaste tomta i vågen, like ved badeplassen Øykskjæret.

Likevel fekk han nokre månader nede ved Øykskjæret. Han fekk rom på badet, der dei satte opp ein skjerm slik at han skulle føle seg litt privat. Kvar gong eg besøkte han der nede kunne han ikkje rose personalet og plassen godt nok. "Nei nedpå her var det fint Roar. Og folket som arbeider her er så snille og trivelige". Det var ikkje rart med han på slutten, han drakk mest vorterøl og spiste kamferdrops. Eg trur ikkje han fekk særlig med næring i seg, det hadde nok mest med den fysiske og psykiske tilstanden hans den gongen. Han døydd etter forholdsvis kort tid nede på Øykskjæret, som han sa. Berre nokre

dagar før han døydd var eg hos han. Han var også da i rimelig godt humør til å være såpass skral. Han spøkte med alderdom og sjukdom og sa at det var noko skit. Så snakka vi om laksfiske i elva og den gong vi var ilag under andre forhold.

Familien i Pålberget

Birger var den nest yngste av fire barn av Kornelius og Pauline Dueskar. Det var Ragna, Oskar, Klara og Birger. Ragna vart gift på ein plass ovanfor Ramsvika med Martin Jakobsen. Ragna, som var eldst av søskena hadde ein son, Rolf Angell f. 1921 som vaks opp hos dei. Han bosette seg på Kleivabakken der han bodde til sin død. Rolf vart gift med Julie Aune.

Det er sonen til Rolf som bor i Pålberget i dag. Ilag med kona si Elin. Oskar var eldst av brørne. Han fekk polio i ungdomstida

Pålberget i vinterskrud ein gong på sekstitalet.

og vart svært handikappa av dette. Oskar var ein flott kar som egna seg til arbeid som krevde mindre muskelkraft. Han reparerte sykklar, ramma inn bilder for folk og gjorde småarbeid rundt i bygda som var litt slik "prikkelarbeid" som folk ikkje kunne. Reparerte glasruter og kitta vindauger for folk. Før han vart sjuk var Oskar mykky i Varghiet hos brukseigar Digre på skogsarbeid og på saga. Oskar kalte alltid Varghiet og området nord for Stjørnfjorden for borti Nordmarkja. Han rodde til Dueskaret og gjekk bakkane over til Varghiet.

Klara vart aldri gift og bodde alle sine år ilag med søskena Oskar og Birger. Ho var glad i blomster og hadde eit arsenal av planter og blomster. Det vaks godt i den solvendte plassen. Klara laga mat til brørne sine og var husmor oppi berget. Ho var ein fin dame og gjekk ikkje i bygda utan ærend. Skulle ho ein sjeldan gong ned i vågen så var det finklærne på og med handveske. Det var ei staselig dame som gjekk til vågen! Ingen i Pålberget gjekk i bygda i utrongsmål. Å reke rundt i bygda utan ærende trur eg var nærmast eit tabu for dei. Enten måtte ein han ei øks i handa, eit garn på ryggen eller noko som viste at ein hadde eit ærend å utføre. Familien Dueskar bodde dei første åra

av Birger sitt liv nede på det vi og kaller Pålberget, ei gammel stua helt nede ved sjøen på berget i vågen. Familien flytta opp i berget i 1922. Foreldra dyrka jorda og rydda ein plass som første tida var husmannsplass/strandsittarplass under Vorphaugen. Dei kjøpte seg ut av husmannskontrakten i 1927.

Pålberget

På eit snedig vis vart både Pålberget ved sjøen og berget ovanfor kalla Pålberget. Birger fekk namnet Pålberget all sin tid på folkemunne. Foreldra var framifrå jorddyrkara, de hadde ei ku,sauer ,høner og gris. Folket i Pålberget var stolte folk som holdt arbeidet høgt. Det var forskjell på ørk og helg i Pålberget. Søndag var det kvil,og da gjekk alt i sakte tempo. Einaste arbeidet Birger kunne gjera på søndagar var å gå i skogen og leite bær.

Det var fem mål dyrkajord oppi Pålberget, der dyrka dei gras,grønnsaker og bær. Og var sjølforsørja på alle vis. Dessuten hadde dei eigedom inni Nordelva der dei dreiv skog,laksefiske og beiting med sau. Eg trur og dei slo gras inni elva og frakta heim med færingen til vågen. Denne kulturen holdt søskena i hevd fram til sin død. Dei dyrka jorda,fiska og hadde det meste dei trong. Eg trur ikkje mange

kroner gjekk til butikken i vågen. Dei var sjølhjulpne i det meste. Birger var svært nevenyttig og gjorde det meste sjøl av praktisk arbeid. Han fiska i fjorden, bearbeida fisken på alle vis og Klara søstra sørga for fiskemat i alle variantar. Eg hugsar spesielt lutfiskens hans til jul. Han luta fisken med bjørkaske han brente i omnen i størhuset. Det måtte vera bjørk,sa han, det vart det best lutfisk av.

Pålberget hadde garnbruk til nytte for fiske til daglig og naust. Dessutan hadde dei part i landnotbruket på Monsvollen. Når det kom bud om sild i fjorden måtte Birger kaste alt han hadde i hendene og sykle til Nordfjorden og finne plassen sin om bord i landnotbåten "Norma" ilag med dei andre. Det var Johan Hellesvik, seinare sonen han Olaf som var høvedsmann der om bord.

Birger og eg

Mitt vennskap med Birger varte så lenge Birger levde.. Eg hogg mange år tømmer oppi Storurdsheia i teigen min i Langlia. Han var av og til med både meg og naboen min den gong, Jørund Tøndervik til skogs. Det var trivelig lag med Birger. Dessutan var det nokre kilometer heimafrå og tryggare å ha lag når eg var i Langlia. Han kvista tømmer med øksa, rydda

Ein einaste gong eg såg Birger klage var den første jula han hadde etter at Klara gjekk bort

småkratt og fekk med seg ved heim til Pålberget som takk for hjelpa. Dessutan hadde han god kunnskap i å handtere tungt tømmer som eg lærte mykky av hos han. Han arbeidde så lett med tunge stokkar. Ein høgt utvikla teknikk det var mykky å lære av.

Da eg var gut og ungdom var eg med han i Nordelva på laksfiske. Eg hadde med meg stong og fiska i hølen hans rett nedom hytta hans på Teinøya. Når kveldane vart mørke utpå sommaren så tok han fram eit lite garn han hadde i vedbua si inni elva. Eg gjekk over hølen og saman drog vi garnet. Da hendte det at vi fekk fine laksar! Birger meinte den gong at Pålberget hadde rett til å sette garn på ein tredel av elvebreidda. Så det var fullt lovleg det vi dreiv på med meinte han, og henviste til nokre papira han hadde liggande frå gamle dagar.

Birger for stille med fisket sitt inni elva. Han sa sjeldan noko om han fekk fisk eller ikkje. Men eg veit at han hadde ein fiskspol som han festa øverst i sekken sin når han gjekk heim frå elva. Dette slik at folk skulle få sjå at han fekk fisk. Utan at han sa noko meir om det. Han hadde den fiskspolen øverst i sekken om han hadde fått fisk eller ikkje. Dette trur eg han hadde mykky moro av! Når vi var i elva hadde han alltid ei flaske øl å dele med oss ungdommane. Han var godt alliert med handelsbetjent på Råkvåg Handelslag, Arne Hansen, som skaffa nokre flasker exportøl slik at vi hadde. Øl var sjelden vare den tid og atraktive greier. For oss ungdommane var det eit eventyr å dele tid med Birger.

Han var ein forteljar av stort format. Og hadde historier frå gamle dagar vi likte å høre. Historiene hans var poengterte og ikkje langdryge. Eg trur han dikta på litt sjøl og utan at det vart dårligare av den grunn. Mange av historiene har eg dikta litt om og i mange år delt med folk i Fosen via avisa Fosna –Folket. Etter inspirasjon frå Birger Pålberget. Å lære han å kjenne satte tankar i sving hos meg og inspirerte den frie tanken.

Eg kan hugse ein gong han skulle lære seg å svømme. Det var ein varm dag i elva og han hadde ein gummislanga frå ein traktor fylt med luft. Denne skulle vi dra han att og fram over Høthølen med. Birger oppi berre i underbuksa i varmen men med skjermhuva på. Midtvegs ute i hølen tippa han rundt og vart liggande opp/ned. Han kom seg ikkje laus men kleip seg fast. Vi måtte svømme ut og få ha opp. Da var han skremt, så vi gjentok ikkje denne manøveren meir. Svømme var nok ikkje den aktiviteten folk flest i vågen lærte den tid han vaks opp.

Det var sjelden han brukte telefonen. Men han hadde dette i huset, men ringte sjeldan. Ein dag ringte han meg og ba meg innover. Det var sjeldan kost så eg tenkte det var noko sær. Han hadde eit lite hus nede ved vegen der han hadde sine ting i. Bak høvelbenken, inni eit skap tok han fram nokre utbetalingsblankettar. Det var frå Televerket. Dei hadde sendt han pengar som tjenstepensjon for det arbeidet han hadde gjort. Det var ikkje mange krone, men han hadde ikkje henta det ut på posten. Det var ein heil bunke med blan-

kettar. Han lurte på kva han hadde gjort for noko godt i livet som gjorde at han skulle få desse pengane. Eg trur eg flira litt og sa at dette var nok han gamle Ottar Knudsen på telegrafen som hadde fått istand dette. Og meldt han inn i systemet slik at dette kom da han fylte 67 år. Ottar og Birger var jo i mange år ilag og reparerte telefonlinjer frå Nordsetra og heilt ut til Frengen. I all slags vær. Pensjonen for lang og tru tjeneste kom som bestilt sa eg. Han syntes dette var svære greier.

Dei vart gamle i Pålberget

Oskar vart først borte da han var midt i åttiåra. Klara den nest siste i starten av nittiåra. Birger vart 86 år gammel. Med han forsvant ein stor del av den sjølbergingskulturen strandsittarane rundt Stjørnfjorden sto for. Stolte, sjølstendige og nevenyttige folk. Som levde liva sine der dei var. Eg trur ikkje desse folka satte særlig karbonavtrykk etter seg, for å bruke eit moderne uttrykk. Dei skapte det meste sjøl både på land og i fjorden. Og levde eit liv nesten ingen lever i dag. Men dei vart fornøgde all sin tid og klaga aldri.

Ein einaste gong eg såg Birger klage var den første jula han hadde etter at Klara gjekk bort. Da vi besøkte han som vanlig julkvelden satt han i kjøkenet. Stua hadde han ikkje fyra opp i som vanlig var til julehelga. Juletre hadde han heller ikkje. Vi satte oss ned og snakka som vanlig. Men han ga klart uttrykk for at denne jula var tung for han. Birger er ein av dei finaste minnene eg har frå oppvekst og tidlig voksenaliv i Råkvågen.

Ein gravtale frå 1812

av Tor Stallvik

På Frengen finst eit gammalt brev, eller ein gravtale, over Ingeborg og Gabriel i Søtvika. Eg fekk avskrifta frå Alfred A. Frengen i 1958. Alfred var tipptippoldebarn av Karen, dotter deira, som vart gift på Frengen.

Gabriel Andersa var fødd på Selnes rundt 1725. Han vart gift i 1752 med Ingeborg Jakobsdotter frå Utstrand. Han fekk skjøte på Søtvika frå Meinches arvingar 03.01.1774 for 950 riksdaler. Han delte gården mellom sønene i 1795 og skreiv kårkontrakt 30.10. Ved folketeljinga i 1801 er han titulert fiskar.

Denne gravtalen er det eldste dokumentet som viser at Gabriel tilhørte ei slekt som vart kalla Røk, skrive på mange vis: Røg, Røgh, Røck, Røeg. Bestefaren, Gabriel Jakobsa er leiglending på Selnes ved folketeljinga i 1701. Familietradisjonen seier at han skal ha komme frå Hemne og tilhørt ei presteslekt.

Vedkommende den salige Kone Ingeborg Jacobs datter Sødvig. Hun var født på gaarden Udstrand på Ørlandet 1719 av skikkelige og gudfryktige ekte Foreldre, i sin Alder 7 år, ved sin Moders dødelige afgang, kom hun til stedets klokker Johan Arnt Meyer. Han var en Søn af den berømte Hans Arntz Meyer som var Prest i Biogn og Hjælpeprest, til de øvrige Kirker i Prestens Fraværelse. Denne ædle Herre antog sig denne vor afdøde, i sit Hus, der var hun i ikke mindre end 18 Aar og nød der den Lærdom som var paabudt efter hendes Stande i Verden. Efter disse 18 Aars Tieneste dødde hendes fromme Husbode, hvis vigtige tab straks blev opretet, Dagen derpaa kom hun i Tieneste hos Sønnen Hans Ove Meyer, der straks tiltraatte sin Faders Embede, og var der i ikke mindre end 6 Aar. I sin Alder 31 Aar, kom hun i et hæderligt Egteskab, med sin gjenlevende Gabriel Andersen Røck, og var ham en tro Sara i 62 Aar, i dette lange og mageløse Egteskab blev de velsignet med 2 Sønner og 2 Døtre, hvoraf een Søn forhen er gaat Evigheden i Møde, i sin lange Levetid erfarede hun baade Medgang og Modgang, da hun de sidste 5 Aar maatte udholde Smærteleiet, og strebde trolig i sin Virkekreds, ved gudelige Formaninger til Børn og Tienere, udfoldet hun denne Kampeplads med Taalmodighed og Hengivenhed, til Gud, der han hørte hendes matte Sukke, Tirsdagen 27. Oktober 1812 og blev optagen som en moden Næg, i Guds Lade, efter en tilbagelagt Alder af 93 Aar.

Paa Kisten dette Vers:

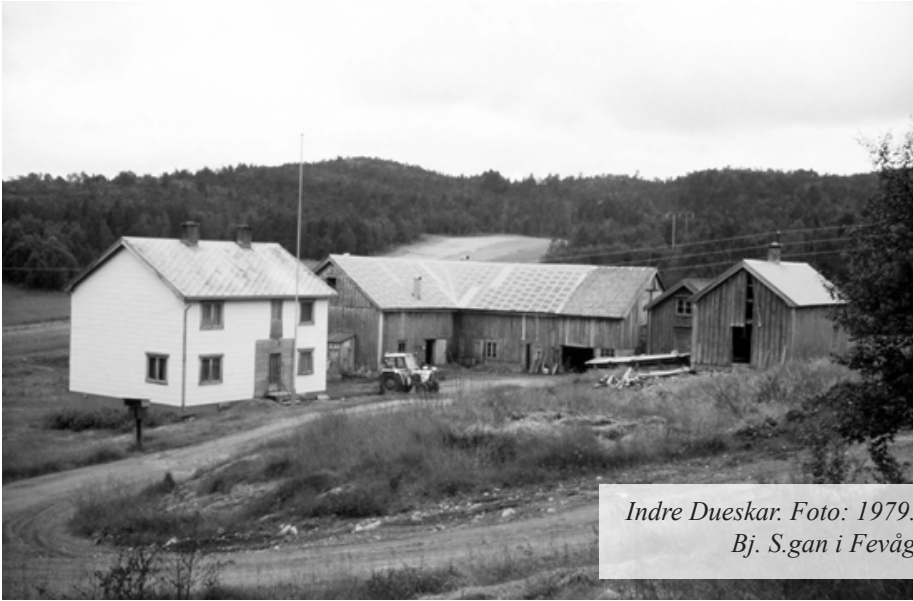
*Nu har ieg stridd den gode Strid,
Mit Liv fulendt min Levetid,
Gud være Tak, er omme, -
I Død ieg Døden overvandt,
Blev seyerrig og kronen fant,
Som Gud gir sine fromme.*

Gabriel Andersa døydde 13. april 1815.
På same sida som verset, med ei anna handskrift:

Graae Haar er Ærens Krone
Et langt Liv er en Arv for de fromme
Saaden levet den som hviler her
Salig Gabriel Andersen Røck, 95 Aar
Og døde den retfærdige.

Kjøpmann Martin Edvardsen Dueskar, og hans slekt

av Bjarne J. M. Selnes

*Indre Dueskar. Foto: 1979.
Bj. Sgan i Fevåg*

Alle i Stjørna vet hvor Dueskaret ligger, men for å plassere Martin, må jeg ta med litt om hans slekt.

Først i 1830-årene kjøpte Iver Larsen (1787-1874) Indre Dueskar. Han hadde tidligere forpaktet Devle gård i Skatval, men han var fra Hegra. Hans kone het Beret Bjørnsdatter (1798-1882). Hennes far, Bjørn Pedersen Dybvad (1764-1840) praktiserte som bygdedoktor i Lånke. Han hadde den såkalte «Svartboka».

Beret og Iver fikk flere barn. Den ene sønnen, Ole, var født på gården Devle 2. januar 1826 og døpt 26. februar iflg. kirkeboka. På gravstøtten ved Hegvik kirke står at han var født 28. januar 1825! Jeg har fått fortalt at han brukte denne datoen som bursdag. Han var sagbruksarbeider og snekker. Lagde også div. møbler og kister. Han døde 25. september 1916.

Ole ble gift i Hegvik kirke 1857 med Randi Catrine Hansdatter (1835-1921) fra Valdeide (Varghiet). I folketellingen 1865 er det notert at de bodde i Dueskarbakken,

som da tilhørte Indre Dueskar. Hennes far, Hans Jakobsen var født 14. september 1807, og kom fra Næverdalen i Innset. Hans foreldre, Jacob Christensen (1772-1848) og Randi Ellevsdatter (1772-1847), flyttet fra Innset til Tiller i 1819. Der kjøpte de gården Rosten Øvre, og drev den i 5 år. Da solgte de gården og flyttet til Dueskaret i 1825, sammen med barna Sigrid og Jacob.

Søsteren Anne kom senere, og bodde i 1865 på Dueskaret Plass. Sønnen Hans reiste fra Innset i 1826 og var tjenestedreng på gården til Einar Thorgaard i Tiller et par år. Han ble konfirmert i Klæbu 8. oktober 1826, og kom til Dueskaret i 1827. - I 1835 ble han gift med Karen Christine Christensdtr. (1815-1869). Grunnen for at de kom til Stjørna var sikkert at det var arbeide å få i skogen eller på sagbruket. - Den 15. mai 1873 reiste Hans (66 år) og sønnen Cornelius (18 år) til Amerika. I emigrantlisten er det notert at reisemålet var til Sioux City. - Hans døde 20. mai 1884, og er gravlagt i Clay, South Dakota. Cornelius døde 21. april 1921, og er grav-

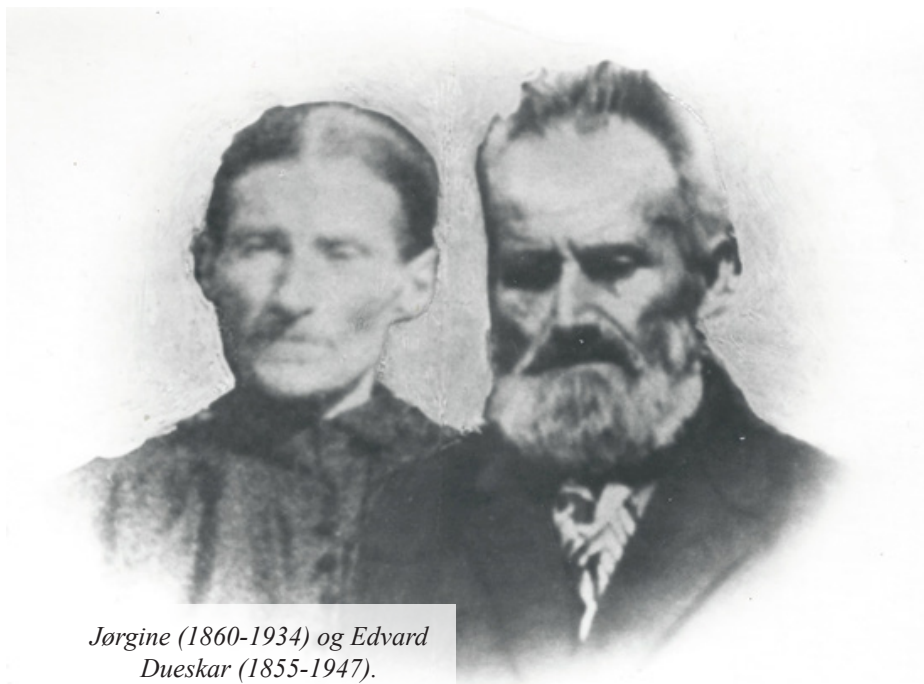
*Iver Larsen. (1787-1874).
Foto: E. Olsen, Trondheim, ca*

*Randi og Ole Iversen med
datteren Berntine på fanget.
Foto: Olaf Olsen, Trondheim,*

*Hans Jacobsen. (1807-1884).
Foto: Ukjent.*

*Jørgine (1860-1934) og Edvard
Dueskar (1855-1947).*

lagt på Dixon kirkegård, Gregory, South Dakota.

Oldefar til Hans var Jacob Nilsen Graae (1697-1777) var av dansk ætt, fra Sønderjylland, Schleswig. Han kom til Norge i forbindelse med gruvedrift ved Kvikne kobberverk, og ble skog- og kullfogd der. Han var i tillegg med og bygde anneks på Innset kirke, og gav som kirkeverge i 1759 en lysekrone, som ble hengt i kirken. - Som vi vet så ble kirken påtent, og brant ned til grunnen natt til fredag 3. november 1995. Det ble bygget ny kirke tilnærmet lik den gamle, som var fra 1642. Graae satte også opp en grensestein av granitt på sin eiendom i 1759, som markerte grensen mellom de to daværende bergdistrikter, det nordenfjeldske og det sønnenfjeldske. Det

er mange veifarende som oppsøker denne steinen med innskrift, som er 1,3 meter høy. Jacob Graae var først gravlagt inne i kirken, men ble senere flyttet ut og gravlagt like utafor kirken, hvor hans gravstein med innskrift ligger.

Randi og Ole fikk 7 barn. Den eldste var Edvard (1855-1947). Han er bror til Berntine, min bestemor. I 1887 ble Edvard gift med Jørgine Sofie Pedersdatter (1860-1934) som var fra Verran. Edvard kjøpte Dueskarbakken i 1920. Foruten at han var sagbruksarbeider i Varghiet, drev de også med geiter. De hadde bortimot 50 geiter, og deres geitost var berømt for dens gode kvalitet, skriver Dagsposten 19. desember 1934. Jørgine og Edvard fikk i

sitt ekteskap 3 jenter og 3 gutter. Deres datter Inga Jørgine (1891- 1965) ble gift med Johan Toralf Karlsen (1901-1993), og overtok Dueskarbakken i 1948, som fikk navnet Kamneset. Nå er visst navnet igjen forandret til Dueskarbakken iflg. en artikkel i «Årbok for Fosen», 2018. Årboka for 2009 har også en artikkel hvor bl.a. Dueskaret er nevnt. Jeg hadde en artikkel om Dueskarbakken i Fosna-Folket, 8. juli 1982.

Så er vi kommet til handelsmann Martin Parelius Edvardsen Dueskar (1896-1961). Han ble gift 27. november 1918 i Domkirken med Dorthea Karoline Olsdatter Hoston (1895-1982) og de fikk 7 barn. Hennes far, Ole Olsen Hoston kom fra

Dueskarbakken i 1930-årene.

Foto: Johan A. N. Selnes. Arkiv nr. 281.

*Toralf Karlsen stabler plank på sagbruket. Foto:
Johan A. N. Selnes, først i 30-årene. Arkiv nr. 646.*

I gamle dager var det to oppgangssager på Sagplassen i Gjølga. Senere, i 1869 kjøpte Jakob Digre Varghiet fra arvinger etter Chr. T. Holtermann. Her bygget han nytt sagbruk (bilde), som hadde sirkelsag. På sagbrukene var det mange som hadde sin arbeidsplass, også folk fra Dueskaret. I 1933 ble Varghiet solgt fra Digre til A/S Grøtan Sagbruk, og en av aksjonærene var John Melhus, som etter hvert ble daglig leder av selskapet. - Senere er det flere eiere av Varghiet. - Bilde fikk jeg av Ardis, datterdatter til Mikkel Bjerkager (1834-1920), som er notert som sagbruksbestyrer i tellingen 1875 og 1900. Fotografiet må være tatt før 1890, for da ble det bygget ny hovedbygning oppe i bakken, og det er sannsynlig at det er Bjerkager som tok bildet.

Fjellseth. Foto: 1979. Bj. S.

(1930-2011) ved inngangen til Fjellseth. På traktoren sitter Vidar Børmark, og bak hans bror Jan Erik. - Ove er onkel til disse. Foto: 1979. Bj. S.

Orkdal. Martin arbeidet i sin ungdom på sagbruket til Jakob Digre i Varghiet. Trematerialene ble kjørt med hest til Dueskarsjøen og utskipet derfra. Da lastebilene kom, ble materialene kjørt til kaia i Stallvika. - Etter første verdenskrig var det mindre å gjøre og Martin begynte å dyrke opp et avsidesliggende jordstykke, som i 1931 ble fra-delt fra hans far. Vei måtte han også bygge dit, nesten 1 kilometer. Alt dette arbeidet tok sin tid, men omsider bygget de våningshus der i 1932 og flyttet inn. Fjøset ble oppsatt i 1936 etter mye slit. Den nye heimen fikk navnet Fjellseth.

I tillegg til dette hadde de startet landhandel på kaia nede ved Dueskarsjøen i 1925. Her hadde de foruten fastboende kunder også mange som kom sjøveien og handlet. - I 1934 flyttet han butikken til hovedhuset på gården i Varghiet. Her var han noen år før han kjøpte jord på

Ny Jord i 1938 og bygget hus med butik-klokale og flyttet dit og åpnet butikken først på nyåret i 1940. Stedet fikk navnet Oppheim. Butikken i Varghiet overtok Ole Gjølga (1891-1956), som også hadde butikk nede ved sjøen i Stallvika, som han startet i 1916.

Martin døde i 1961, og lensmannen fikk ordnet det slik at Dorthea fikk overta handelsbrevet, og hun fortsatte med butikken helt til 1979. Hun døde i 1982.

Sønnen Ove (1930-2011) overtok gården Oppheim etter sin mor. Han var lastebileier og bygget hus på en tomt, utskilt fra gården. Hans kone het Randi Rødsjø, og deres sønn Alf Roar overtok gården Oppheim i 1986. Gården Fjellseth overtok Martins sønn Olav Alfred, født i 1924. Han var ugift og drev gården helt til sin død i 1989. Etterpå ble også denne gården overtatt av Alf Roar Dueskar.

Jon Martin Dueskar. (1871-1969). Foto: Hassel. (Utsnitt).

*Tine/kurv, diameter, ca. 50 cm., med tekst. Laget av Ole Iversen til sin kone.
Foto: Johan W. Selnes, 2019.*

*Dorthea Dueskar i butikken.
Foto: Fra «Alle Kvinner»,
13. april 1976.*

Her ser vi brødrene Iversen Dueskar. Fra venstre: Lorents (1821-1899) som bodde og drev gården Indre Dueskar. Neste person er Bendix, født i 1834. Han emigrerte til Amerika (Sioux City) i 1870. Han som står heter Sivert (1828-1894) og bodde på Slette, under Gjølga. Helt til høyre sitter Ole (1826-1916). Han er min oldefar, og bodde i Dueskarbakken. - I hvilken anledning bilde er tatt, er ikke godt å si. Kanskje som avskjed med Bendix, før han reiste til Amerika i 1870. Fotografiet er fremkaldt på en såkaldt sølvplate, og har i sin tid hengt i Brandvika. - De første fotografene i Trondheim var Olaf Olsen, som startet i 1864 og Erik O. Olsen, som startet i 1869. Fotografiet er sannsynligvis tatt av en av disse, for 150 år siden. Brødrene hadde også fire søstre: Sofie f. 1824, Elisabeth f. 1831, Beret f. 1837. Hun døde 1911 i Clay County, S. Dakota og Ingeborg f. 1840.

Før jeg slutter artikkelen, må jeg ta med en tragisk historie. To av Martin Edwardsens onkler, Ove og Jon Martin, reiste til Vermillion, Dakota i Amerika 29. mars 1882. Da var de henholdsvis 20 og 11 år gamle. De hadde antagelig fått brev fra slektninger i Amerika om at de måtte komme dit.

Billettene ble også betalt i Amerika. - Men de ble ikke så lenge der borte. Det er notert i folketellingen 1910 for Trondheim, at Martin kom tilbake til Norge i 1884. De var altså i Amerika bare i 2 år. Martin måtte vel også tilbake og fortsette på skolen.

På hjemturen over Atlanterhavet døde Ove, og ble senket i havet. Han var født i 1863. - Toralf Karlsen på Garten, fortalte meg sommeren 1982, at det var en prest ombord på amerikabåten ved navn Nordbeck, som deltok med senkingen av Ove. Han fortalte også at han fikk «tekneboka» (lommeboka) til Ove som et minne, av Jørgine (kona til Edvard). - Jon Martin (1871-1969) giftet seg første gang i Bakke kirke i 1897. Her går det fram at han ble konfirmert 8. august 1886 i Hegvik kirke. Dette tyder på at han fortsatte skolegangen etter at han kom hjem i 1884.

På sommeren 1961 overnattet jeg i et pensjonat i Krambugata i Trondheim, og delte rom med en eldre kar. Han sa han visste hvem jeg var, men jeg hadde ikke sett han før. Han fortalte at han var onkel til min mor og het Martin Dueskar! Videre mener jeg å huske at han fortalte at han var i byen på etterkontroll etter å ha fjernet en nyre. - Hadde jeg spurt han den gangen om Amerikaturen, hadde jeg sikkert fått alle detaljene på plass. Men jeg visste ingenting om turen den gangen, og han tenkte vel heller ikke på den.

Sildefiske i 1910

av Per Husby

Sildestæng i Tøndervik

Sildesteng i Tøndervika
Ukjent fotograf

Dampskip med notbåter.
Ukjent fotograf

Silda har vært viktig for Stjørna

Historisk har sildefiske hatt stor betydning for Stjørna. I Norges historie bind 6, side 224-225 er sildefisket i Stjørna og Bjugn omtalt spesielt. Silda hadde flyttet seg fra Skånekysten i senmiddelalderen og nådd distriktet her omkring år 1600 i svære mengder. Det er beregnet at det ble fisket 15 – 20 000 tønner sild i disse bygdene og folk fra hele Trøndelag og Romsdalen søkte hit. Det rike sildefisket førte til at mange folk slo seg ned og folketallet økte betydelig fram mot 1650-åra. Bjugn kirke

ble bygd i 1637 som en benådningskirke for sildefiskerne og det rike sildefiske skaffet midler til byggingen.

Silda har gjennom alle tider vandret og utover i 1600-tallet avtok fisket. Da ble det viktig at i Stjørna var det mulig å skaffe mat på andre måter. Jordbruket tok seg opp og fisket i fjorden skaffet også mat så folk flyttet kystbygda fra innlandsbygdene. Fram gjennom åra til vår tid har det variert mellom gode og dårlige perioder for sildefiske. Ved folketellingen i desember 1900 hadde 45 personer derav 2 kvinner

dratt til Møre på fiske. De fleste var fra Fevåg, og bare en var fra Sørfjorden. Det var min farfar Paul Husby som da var 19 år. 3 år senere dro han til USA, men kom tilbake i 1909. Johan Arnt Mollan fra Aspstranda som var båteier og senere ble ordfører, hadde flere båter, men det var nok også andre som hadde båt.

Et viktig sildefiske i Stjørna ble etter hvert landnotfiske som hadde en annen sesong enn fiske på Mørkysten. Dette fiske ga inntekt til både fisker og grunneier der nota ble festet til land. Det var landnot-

Fiskerne i Stjørna 1910

Eid	Gjølga	Råk	Mælan	Selnes	Fevåg	Sum	Fra:
62	78	102	3	249	49	543	Sør-Trøndelag
0	18	4	0	26	5	53	Nord-Trøndelag
5	3	10	0	16	8	42	Møre og Romsdal
0	0	15	0	1	3	19	Sogn og Fjordane
3	1	36	0	16	0	56	Nordland
0	0	5	0	0	0	5	Troms
70	100	172	3	308	65	718	SUM

lag i alle grender med en hovedbåt som de første åra ble rodd eller seilt og senere fikk motor. Merkeregisteret for båter viser at fiske ble modernisert. Allerede i 1920 hadde 38 av 57 båter i Stjørna fått motor. Mange av hovedbåtene var bare beregnet på landnotfiske og hadde flere åpne hjelpebåter for å ta inn notstenget.

Dette endret seg og båtene ble større og beregnet på fiske langs hele Norskekysten. I 1962 var det fortsatt 69 registrerte båter, alle med motor. Av disse var 6 store; Stjørnabuen (103'), Hustad I (105'), Gribb (119'), Kerrock (100'), Fjell (72') og Veidar (69'). Utover på 1960 og 70-tallet ble det slutt på fiske av båter fra Stjørna. De siste som drev aktivt fiske var brødrene Strand med båten Veidar I. Den nye Veidar ble bygd i 1966 og var 28 m. Den ble solgt i 1974 da brødrene satset på lakseoppdrett i Frengen.

Fiskere i Stjørna 1. desember 1910

Ved folketellingen i 1910 fikk vi bevis på hvor viktig Stjørna var for sildefiske. Folketellingen ble holdt 1. desember og ved denne tellingen ble det også registrert alle som oppholdt seg i kommunen på det tidspunktet om deres faste bosted var andre steder. Til sammen var det 718 personer som drev fiske og som kom fra andre kommuner. Disse hadde 57 båter, men det kunne være flere båter da det var nesten bare båter som stod i merkeregisteret som er nevnt. Antall mann pr. båt varierer også mye.

Hvor fiskerne kom fra

Det er naturlig at det er flest fiskere fra Sør-Trøndelag. Flest er det fra Ørland med 120, deretter Hitra med 80, Rissa 75, Frøya 72, Bjugn 64 og Stadsbygd 47. Fra Nord-Trøndelag var det 25 fra Leksvik og 20 fra Frosta. Fra Møre og Romsdal er det flest fra Smøla med 9 og de fleste andre er fra Nordmøre kommunene. Det er imponerende at det er så mange fra Nordland. Vega har flest med 20, men Lødingen lengst nord har 13 fisker. De med lengst reise er 4 fra Ibestad og 1 fra Bjarkøy i Troms. Fra Sogn og Fjordane er det 19 fiskere som har rundet Stadt og av dem er hele 14 fra Davik i Nordfjord.

Fiskerne er også inndelt etter tellekretsene de losjerte. Mange leide seg inn hos de fastboende, men en god del bodde i båtene sine og ble tellet etter der de lå ankret. Her skiller Selnes seg ut med nesten dobbelt så mange som Råk krets. Årsaken kan være at i Råk krets var mange av de fastboende fiskere som opptok både båtplasser og husrom. I Selnes krets var det Tännårvika og Frengen som hadde de fleste for der var det gode og trygge havner. At Mælan krets hadde bare 3 skyldes nok dårlig havn og lengre fra de gode fiskeplasser.

Hendinger under fisket

Hvordan det var å ligge og vente på silda har vi en god beskrivelse av i boka «Erindringer» av Matias Sommerseth. Som 17-åring var han med sin eldre bror Torvald som var notbas og 11 andre fra Kanstadfjorden i Lødingen på sildefiske. De

hadde dradd fra sildefiske i Salten sørover til Bjørnør der det var godt fiske og bestemt å ta turen til Stjørna. De var flere båtlag og de hadde med dampskipet D/S Gunnar Berg til å slepe de 3 notbåtene. De fikk store mengder sild på Frengsbukta, men etter en tid ble det rolig og de dro til Trondheim for å se seg om og få kjenne bylivet..

Matias Sommerseth forteller at juleaften ble det et «forflygende sydvestrokk» så dagen ble brukt til diverse innkjøp. Matias skulle til Fevåg for å hente post, men måtte overnatte hos Jacob Frengen. Kona i huset var dårlig så det ble en stusselig juleaften.

2. juledag rodde en del av mannskapet over til Råkvåg. Utafor Vågen kom de over en stor sildestim på vei inn. Notbasen Torvald Sommerseth var på besøk hos Mons Monsen og ble traktert mens resten av mannskapet ble samlet med not og båter. De måtte handle fort for sildeinnsiget hadde blitt oppdaget og derfor kastet de og stengte hele Vågen. Det ble 4 000 kasser sild og prisen var kr. 4 pr. kasse. I slutten av januar hadde de gjort seg ferdig med levering av silda og dro nordover. Matias Sommerseth kom tilbake som velkjent notbas etter noen år og fant sin store kjærlighet i Emma Dypvik. Det ble giftemål og stifting av familie og han ble ekte stjørnværing, medlem av kommunestyret og aktiv i fiskernes organisasjoner på landsplan. For sin innsats fikk han Kongens fortjenestemedalje.

Håvard med god vind i segla inne i Stjørnfjorden.

Håvard Bjørkvik

av Anna Due Winsjansen

“Slik må Sånn må “Den Siste Viking” ha sett ut”, fortalte en venninne av meg at hun tenkte da hun så Håvard Bjørkvik for første gang....

Håvard Bjørkvik ble født 4. mars 1947, av foreldre Johan Kristian Bjørkvik og Astrid Tøndel. Astrid var født på Kråkvåg, men vokste opp på Nes i Bjugn. Faren Johan fikk utskilt småbruket “Myrvang”, fra heimgården “Bjørkvik”, i 1936, og Håvard vokste opp på småbruket, sammen med søsknene Mildrid, Arvid og Asbjørg. Bjørkvikgården ligger et stykke unna sentrum i Råkvåg, og melka måtte fraktes dit. Om vinteren ble den kjørt med hest og slede. Håvard fikk sitte på, og så stakk han foten ned i åpningen mellom sledebordene, ned på veien, bare for “artigheit”. Foten ble bøyd bakover, og brakk... Et smertefullt eksperiment som neppe ble gjentatt!

Etter framhaldsskolen gikk Håvard på båtbyggerkurs i Råkvåg og Sjøguttskolen i Trondheim, før han som 17 åring reiste til sjøs. Mens han var ute, døde mora Astrid i mellomjula i 1964. Dette gikk svært inn-

på Håvard, og han reiste ikke til sjøs flere ganger etter det. Sommeren 1970 giftet Håvard seg med Liv Signy Kiran fra Ny Jord i Bjugn. De flyttet inn på småbruket “Myrvang”, som da hadde stått tomt i flere år. Liv og Håvard begynte straks med opp-pussing og rehabilitering, noe de stadig holdt på med for å få hjemmet så trivelig som mulig.

Skjøte på eiendommen fikk Håvard i 1977. Tre barn vokste opp på bruket, Johan Arnt, Livard og Bjørnar. På bruket var det mange katter, i perioder også hund, ender, kalkuner, høner og haner, geiter, kalver, en minigris og et griseføs med over hundre griser på det meste. Og på Våknøya hadde han steinaldersauer. En høst ble det forsøkt å samle inn disse sauene, men selv om Håvard og John Arthur Winsjansen sprang over evne, måtte de gi opp. Senere har yngre krefter greid å hente sauene.

Håvard ga John Arne Winsjansen en levende hane i bursdagsgave sommeren 1995. Selv om hanen fikk fire høner til selskap, ble det et underlig leven i Vorpvikan, fra tidlig morgen til sene kveld. Naboenes

nattesøvn og middags-søvn ble ødelagt av hanegal, og for å bevare et godt naboskap ble hanen forvist til Bjørn Stormo oppi Osen. Han hadde en mengde med høner, men kyllinger ble det ikke....Da John Arthur hadde bursdag, fikk han en død hane i gave. Omhyggelig partert og fasttapet til en papp-plate....

På eiendommen var det rikelig med plass til å lagre veteranbiler, veteranbåter og båt-motorer, og å samle på slikt var Håwards store hobby. Han gikk et båtbyggerkurs i Åfjord, i 1977-1978, i tillegg til kurset i Råkvåg som han gikk som ungdom. Han bygget sin egen sjark hjemme på gården og han reparerte trebåter. Spesielt må her nevnes en havarert skøyte, av type Colin Archer. Han gjennomførte en omfattende og komplisert reparasjon nede ved sjøen i Bjørkvika. Båten kom på sjøen igjen og ble solgt.

Av veteranbiler kan nevnes en Austin 54 modell. Den skulle hentes, og fraktes på tilhenger, midtvinters fra Os i Østerdalen. Håvard tok med seg Livard og John Arthur. Allerede på bortoverturen kjørte de

Håvard og Liv Signe heime i Bjørkvika.

inn i brøytekanalen ved Ålen, da føret og sikten var elendig. De kom seg løs, og fikk hentet veteranbilen. På tross av farlig føre gikk alt bra til de hadde 10 meter igjen til garasjen hjemme. Da begynte de å skli bakover i bakken på det glatte føret, i mørket. Tilhengeren slo seg heldigvis ganske fort på tverke og de havnet i grøfta.....

Håvard bygde et stort tilbygg til verkstedet. Så kom en forferdelig vinterstorm om natta og blåste det overende. Alt måtte rives, og han begynte på nytt å bygge, nå med Leca -stein. Dette ble et fint og innholdsrikt motormuseum. Båt- motorer ble hentet, både i og utenfor Fosen. Spesielt huskes hentinga av motoren "Grei", norskbygd i 1932, i Surnadal. Håvard, Morten Fenstad, Kenneth Slåtten og Helge Johansen dro i vei med lastebil, etter å ha blitt tipset om motoren som hadde ligget på havets bunn i 30 år. Sønnen til motoreieren hadde organisert dykker og en sandjekt, da motoren lå i en båt på 8 m dyp. Sandjekta greide å løfte opp den havarete båten, og ved hjelp av motorsag fikk de saget ut motoren.

Båten forsvant igjen i dypet. Motoren var som en stor klump, fullstendig overgrodd av tang. Den ble fraktet over bukta, til ei kai, og ved hjelp av høytrykksspyler fikk de frem motoren. De fikk løftet den opp på lastebilen, dro hjem og begynte straks å demontere den. De spylte og skrubbet motoren ren, og smurte den med sølvgrunning. Alt dette for å hindre motoren i

Å skru på gamle motorer var en lidenskap.

å ruste, en prosess som startet straks den kom opp av vannet og i kontakt med luft. Samme mannskapet dro også til Åstfjorden i Snillfjord, for å hente en Gideon 12-hester fra 1908, bygd i Molde. Dette var en 4-takts motor, tatt ut av en båt og sto i et småbruk. Den hadde ikke vært i bruk siden 1960.

Motoren ble skrudd løs fra fundamentet og løftet opp på lastebilen. Dette var en veldig tung motor, så de tre "hjelpesguttene" var redd det skulle bli for mye for den forholdsvis lille lastebilen. Men Håvard bare lo og mente det ville gå bra. De kjørte først ned til Morten, hvor de skrudde løs stemplet og fikk start. Motoren ble kjørbær, men den ble stående i Bjørkvika. Det lyktes ikke å skaffe en plass for motorene i Råkvåg sentrum, derfor ble motoren tilslutt levert tilbake til de gamle eierne.

Mange veteranrelaterte gjenstander ble kjøpt på div. markeder: Granåsen, Biri, Ekeberg, Rättvik, Falun....I Falun havnet Råkvågingene i fengsel- for første gang! "Fengselsfuglene" var Håvard, John

Arthur, Torleif Winsjansen og Helge Johansen. Det gamle fengselet ble nemlig brukt til overnatting for de mange tilreisende til markedet.

Håvard var mange ganger en uvurderlig støtte. Da John Arthur bygde huset vårt i 1980, var det flere utfordringer. En diger jernbjelke, 5 m lang og 10 tommer tykk, skulle monteres som bærebjelke i kjelleren. Den skulle 2,5 m opp fra kjellergulvet, og John Arthur visste ikke sin arme råd. Da dukket plutselig Håvard opp, sammen med en gjeng sterke ungdommer fra Råkvågen, og problemet var løst på en liten stund.

Håwards mor, Astrid, vokste opp på Nes i Bjugn, og stor var gleden hos Liv og Håvard da de fikk kjøpt et gammelt be- dehus der. Dette ble ombygd, restaurert og pusset opp, så det ble et flott feriested, populært kalt Nescaféen. Men det viktigste for Håvard var nok prosjektet, det å få satt huset i skikkelig stand. Han brukte også huset til å oppbevare samlingen av bilder fra maleren Emil Schanche, fra Nes.

En formidabel jobb før de var ferdige, men da var også hele gjengen HELT ferdig

Håvard arbeidet på Frengen Slip, Råkvåg Industri og Fosen Mekaniske Verksted på Kvithylla i Rissa. Han var butikkarbeider på Fosen Byggservice, Brekstad, og miljøarbeider på Stormyra Ritell i Bjugn. Men mest blir han nok husket for det han gjorde utenom vanlig arbeid: Råkvåg Båtforening ble startet i 1988, og Håvard var den første formannen. Den gamle “Foreningsbrygga” var utgangspunktet og tilholdsstedet for foreninga. Den ble ryddet og satt istand, og “Bryggekaféen” og “Kulturloftet” så dagens lys. Han var Primus Motor for utbygging av båt-havna med flytebrygger. Dette skjedde fordi Håvard hadde en egen evne til å blåse liv i den gamle dugnadsånden, og han hadde spesielle evner til ikke å la seg stanse av byråkratiske hindringer. Noe som raskt ga forbløffende resultater. Håvard var også med og stiftet Veteranbåtforeningen “Stjørnværingen”, her var Kristian Besholm den første formannen, en myndig sådan.

Håvard var en glødende Veteranentusiast, både når det gjaldt bil og båt. Han var en pådriver til å få arrangert regattaer i regi av Veteranbåtforeninga, både med seilbåter og robåter. Håvard ordnet med at et gammelt båtนาust på Ospstranda i Fevåg, ble leid til vinteropplag for veteranbåter. Men først måtte en krevende restaurering av नाustet gjennomføres på dugnad. En jobb skulle gjøres høyt oppe i mønet, og Håvard påsto at han var “hauveik”. Men ingen av de andre ville heller, var nok “hauveike” alle mann den dagen. Da fór Håvard opp stigen til topps, gjorde jobben, og kom velberget ned igjen.....

Om dugnad måtte til når båtene skulle settes opp om høsten og sjøsettes om våren. På Besholmen var det også et gammelt båtनाust som dugnadsgjengen restaurerte. tillegg brukte Håvard og John Arthur mange timer på utbedringer av

brygga på øya, i håp om at den kunne bevares, men nå er den dessverre revet. Nede ved sjøen i Bjørkvika var det en molo/kai som skulle utbedres og repareres. Håvard tok ansvar, samlet en arbeidsgjeng, og fikk arbeidet gjort. En enorm forskaling skulle fylles med betong. Det var enkle hjelpemidler, og ett trillebår-lass monnet ikke stort. En formidabel jobb før de var ferdige, men da var også hele gjengen HELT ferdig..... Typisk Håvard å få gjennomført slike krevende prosjekter, på dugnad ved hjelp av skikkelig arbeidskraft.

Orkanen i 1992 etterlot seg mange “sår” i naturen, også på Rylstranda, mellom Pevika og Slåttavika. En mengde store trær ble veltet, med fare for å råtne opp etterhvert. Håvard hadde planer for tømmeret, og han fikk traktoren sin dit. Bjørnar fikk “æren” av å kjøre traktoren, også ned den mest krevende bergknausen. Der ble to tømmerstokker lagt ned, og han måtte kjøre langs disse, ned til feltet med orkantømmer. Skikkelig presisjons-kjøring!! Lokalkjente folk forstår ikke at dette i det hele tatt var mulig. Men det var det altså. Og samme vei tilbake! John Arthur så de to tømmerstokkene,”brua”, senest i fjor. De lunnet tømmeret på et berg ved sjøen og veltet det uti. En av medhjelperne var ikke oppmerksom nok, han ble med ut i sjøen. Det gikk heldigvis bra, han ble bare skikkelig våt....

Tømmeret ble så slept til Bjørkvika i minst to omganger. Terje Frandsen stilte med påhengsmotor og båt, i tillegg til flere båter. Noe av tømmeret slet seg underveis og måtte hentes inn. Tømmerstokkene ble lagt i Bjørkvik-fjæra. Om natta ble det vestavind og styggvær, og tømmeret ble kastet langt inn på land, ferdigbar-ka..... Mye greiner og kvister var hugget av, de måtte berges og brukes til ved. En båt ble lastet full, kanskje for full, og

Håvard og Bjarne Mæhlum skulle kjøre båten til Bjørkvika. Det gikk bra lenge, men bølgene slo oppi båten og fylte den gradvis med vann. Kåre Bjørkvik så de kom kjørende mellom landet og Våknøya, Han så “ein stor kvestdunge og to hau” som kom. Da båten var kommet innom skjæret i Bjørkvika, så Kåre at båten holdt på å synke. Hverken Håvard eller Bjarne kunne svømme, og redningsvester var ikke vanlig på den tiden. En vellykket redningsaksjon ble gjennomført, to menn ble berget, mens kvistdungen seilte sin egen sjø.

Orkantømmeret ble saget til materialer av Daniel Rødsjø, og noe av det ble brukt til å skifte ut vesterveggen på “Storbrygga” på Harbakken, Dette arbeidet var Håvard en pådriver for. Bryggeeierne, Torleif og John Arthur, måtte pent hjelpe til, om enn noe motvillig.... Det var egentlig en livsfarlig jobb, veldig høyt fra mønet på brygga, ned til det glatte svaberget. Mye av jobben besto i å holde seg fast....

Håvard eide ei tid “Ola-kaia” på Prang i Råkvågen. Den var nokså falleferdig, så han fikk slept flere enormt store lysstolper, med fundamentene på, fra Ørlandet innover fjorden, til Prang. Disse brukte han til å pele opp den gamle kaia. Hvordan han greide dette er ubegripelig, men kaia står den dag i dag.

VESTERØ

I 1889 ble det bygd en passasjerbåt, dampbåt, ved Thorskog Mek Verkstad, Thorskog, Sverige, kalt Vista. Den gikk som rutebåt på Vättern. I 1899 kom den til Fredrikstad-Hvaler, fikk da navnet “Vesterø”. I 1940 fikk den innsatt motor, 3-syl 110 hk Deutz. I 1955 ble den bygd om til fraktebåt under samme navn, tilhold i Haugesund. I 1960 fikk den ny motor,

Håvard og Siv Jensen i et bryllup på Elvesæter turisthotell i Lom.

Her er Håvard i sitt rette miljø med veteranbåt.

Hjelset. Båten hadde så en skiftende tilværelse som fritidsfartøy, oppdretts-båt mm., tilhold i Volda/ Fiskåbygd/ Bergen/ Namsen. Opplagt ved Jøa våren 1991. Juni 1993 ble den slettet i Skipsregisteret som kondemnert.

4. sep.1994 kom "Vesterø", denne 80 fots store "rustholken" og "plimsolleren", til Råkvåg. "Plimsoller" er et fartøy som er dårlig vedlikeholdt og ikke sjødyktig. Egentlig var det bare motoren Håvard var interessert i, men han fikk ikke ta bare den, måtte ta hele båten. "Vesterø" var i så dårlig forfatning at eierne var redde for at den ville synke dersom den ble liggende der lenger, så Håvard hentet den i Bølefjorden, Flatanger, hos Nils Mårvik. Han fikk god hjelp av "sjørøvere/ eventyrere/ landkrabber" fra Råkvågen og Sørfjorden.

De startet fra Lysøysund i kveldinga, ombord i veteran-redningsskøyta "Willie Wilhelmsen". Skipper der var Tore Mårvik. Veien var lang, så de måtte overnatte i skøyta, ved Sandviksberget. Det var en fantastisk vakker stjernehimmel den kvelden. Neste dag ankom de Bølefjorden. Båten hadde 2- sylindret Hjelset motor, men det var vanskelig å få den til å gå da den ikke hadde vært i bruk på 7 år. Om-sider startet den, og da sprutet det olje, sot, og vann utover de tre maskinistene

med flere. Veteran- redningsskøyta "Willie Wilhelmsen", var med som følgebåt. Det kom godt med da Vesterø fikk motorstopp utenfor Buholmråsa, med skjær overalt og fallene ikke langt unna. Det var mistanke om at kjølevannsinntaket under båten var gått tett. Ronald Remso meldte seg frivillig til å dykke under båten for å rense opp.

Han gjorde to forsøk, og det lyktes bra. For sikkerhets skyld ble det ordnet med slepe-line fra "Willie Wilhelmsen" til "Vesterø" langs den farlige Fosen- kysten. Heldigvis var det rolig sjø den dagen. Flere av "førstereisguttene" fikk stå bak roret og prøve seg som styrmann. Enkelte hadde ikke med seg nok mat, men Håvard hadde med seg en nøkkelost som berget ihvertfall noen av de bolde sjøfarere. Kvelden kom, og det ble overnatting i Stokksund. Resten av turen gikk uten problemer. "Vesterø" gikk inn Stjørnfjorden for egen maskin, og tilslutt kunne "Vesterø" fortøyes ved "Ola-kaia" på Prang i Råkvåg, til stor jubel for de fremmøtte. Og Håvard, og medhjelperne hans, begynte umiddelbart med restaureringen....

Året etter, i 1995, skulle "Vesterø" besøke "Kystkulturdagene" i Lysøysund. Det hadde blitt utført en del reparasjoner på båten, så skipper og mannskap startet turen full av optimisme. Først kjørte båten inn i

"Børø-kaia" med baugen. Ny styrmann kom til, men da bakket båten inn i "Salteriet". Det viste seg at manøvreringsspaken ikke var til å lite på....."Vesterø" kom seg ut i Stjørnfjorden tilslutt, men da røykla den hele Råkvågen, så turen til Lysøysund måtte avlyses..... "Vesterø" ble bl.a. kjørt til Eriksen Slip på Hemnskjela, for reparasjoner, så den var i bra stand da den etter en tid ble solgt og etterhvert kjørt til Tønsberg.

I april 1995 reiste Liv og Håvard nordover på "studietur" med hurtigruta, de skulle se på div. akvarier underveis. "Nothenget" på "Ola-kaia" var en ideell plass for et akvarium, så Håvard gikk ivrig til innkjøp av et stort kar. Det var en stor utfordring å få karet igjennom den trange "Prang- passasjen", men det gikk. Karet ble fylt med vann, fisk som han fanget i fjorden, krabbe og hummer. Diverse problemer førte til at akvariet ikke var i drift så lenge, Det ble avsluttet allerede i løpet av den første vinteren.

Men skiltet står fortsatt: NOTHENGET, og nedenfor, under en på-spikret fjøl, står det "akvarium"..... Som ett av de mange spor etter Håvard Bjørkvik her i Råkvåg.

De siste årene av sitt liv var han sterkt plaget av sykdom, og han døde så altfor tidlig, i en alder av 70 år.

På bildet fra venstre: Eugen Aune (1919-2003), Ole Turbekkmo (1918-1919), Andreas Nordseter (1918-1994) og Trygve Aune (1915-1984). Ukjent fotograf

St. Hans feiring i 1943

av Per Husby

Karene koser seg i fint sommervær selv om det er midt under krigen. Antagelig er bildet tatt i Nordsetra hos Andreas. Der var det trygt da Nordsetra var veilaust. Det var nok ikke bare kaffe i koppene og det ser ut som det vokser mer enn lauv på trærne. Sveivegrammofonen var populær på den tida..

Hva er dette?

I årsheftet for 2018 viste vi side 41 en gjenstand som vi spurte om noen kjente til. Ildrid Hammeren, Terje Husby, Magnus B. Småvik og Brit Jenny Kristiansen visste at dette var et bokmerke.

- Eilert Bjørkvik

50 års konfirmanter i 2019

1. rekke fra venstre: Synnøve Frengen, Liv Aune, Aksel Fikkan, Solvor Brandhaug, Solfrid Helmersen. 2. rekke fra venstre: Kornelius Rødsjø, Jostein Lillemo, Irene Stormo, Martha Tokstad, Anna Frengen, Tove Normann, Elin Dahlen, Bodil Husby, Heidi Stormo, Per Anton Mælan, Audun Øvergård. 3. rekke fra venstre: Irene Mælan, Marit Rødsjø, Vigdis Arntzen, Mona Rødsjø, Jorun Sagen, Olga Salbubæk, Randi Strand, Anne Marit Jakobsen, Grete Kari Husby, Kristin Breivoll. 4. rekke fra venstre: Ivar Bjørkmann, Gunleif Aune, Jan Arve Bredesen, Harry Rødsjø, Svein Snåsøy, Ronald Svarholt, Arild Frengen, Morten Fenstad.

Innvielsessang til Åsvang

av Bjarne Selnes

Jeg hadde en artikkel om forsamlingshuset Åsvang på Selnes i årsheftet for 2018. I ettertid er det flere som har etterlyst innvielsessangen, som er nevnt i artikkelen. Derfor vil jeg nå ta med diktet her, skrevet til innvielsen av Åsvang, høsten 1933 av min far. Han skrev også musikk til diktet, og Barnekoret på Selnes, som han hadde, sang den trestemt på innvielsesfesten.

*Til fest ikveld her samlet er
en skare folk fra fjernt og nær,
mens under toners brus
og talers vingesus
indviet blir vort nye reiste folkehus.*

*Saa mangel god og ædel sak
skal fremmes under dette tak;
her skal hver møtestavn
kun bli til glæde, gavn
for hver, som bor og virker i vor hjembygds favn.*

*Maa held og lykke følge tro
vort nye aandens tempelbo!
Maa kun for sandt og rett,
helt uten lyde, plett,
det staa i folkets syn og sind fra ætt til ætt!*

Johan A. N. Selnes

Om ølkanna som kunne snakke

av Tor Stallvik

Oppe i eldhuset i Stallvika stod det ei kanne i tre, nedstøva på ei hylle. «Hu ha vårre her på gål'n sea før mi ti», sa bestefar. Ho bar preg av å ha vore stemorleg handsama med åra, men hadde nokså sikkert vore ein fin gjenstand, 17 cm høg, lagga og dekorert med karveskurd på loket.

Sjølv om ho sikkert var tiltenkt som ølkanne, vart ho med tida degradert til saltkar! Den sekundære grønnmalinga var avsliten. Men at ho var gammal, kunne eg lese i botnen: 1749, altså 270 år i år.

Ved sida av årstalet les vi AGS og ZA. Eit døpenamn på A er det mange av på 1700-talet, men med ein Z kan vi avgrense søket fort, for Zakarias er det ikkje mange av i Fosen. Kanna må ha tilhørt Anders Gabrielsa på Selnes (1707-1763) og sonen Sakarias Andersa (1755-1785). Det var skifte etter Anders i 1764, og kanna kan ha gått i arv til Sakarias. (I skifteprotokollen er ho ikkje nemnd, berre to ølbollar er med mellom inventaret). Sakarias døde

som 30-åring utan etterkommarar. Og det kan ha vere frå no av at kanna begynte si vandring. Anders, som først var gift i 1725 med Jesken Persdotter frå Heggvikan, d. 1748, og andre gong gift i 1750 med Sissel Olsdotter (også nemnd Nilsdotter) (1719-1768), hadde mange barn. Eldstesonen Gabriel vart første sjøleigande gårdbrukar i Søvika. Petter, den yngste sonen til Anders og Jesken, vart husmann under broren Gabriel. Petter (1747-1790) vart gift med Ane Augustinusdotter frå Sandneset i Jøssund (1745-1803) og dei budde på Selnes mens dei seks barna vart fødde.

Da Petter fekk husmannskontrakt på Oldren (om lag 1786), må han ha fått med seg ølkanne. Sonen Augustinus (1773-1839) vart husmann etter faren. Han vart gift to gonger og begge konene var frå sørsida: Marta Mikkelsdotter (1761-1807) frå Tännarvikstranda og Beret Dereksdotter (1779-1844) frå Frengen. Plassen i Oldren gjekk så til eldste sonen Mattis (1812-1883), mens den yngste, Jakop (1817-1905), måtte sjå seg om etter ein annan

heim. Og på nabogården, i inner Stallvika, ville Nikolai selje halve gården. Slik kom ølkanne til Stallvika i 1853.

Jakop hadde fått seg kone frå Gjøljalia, og med Ane Tomasdotter (1828-1908) fekk han to søner, Augustinus oppkalla etter farfaren og Tomas etter morfaren. Augustinus flytta til Kammen, som var del av Stallvikvaldet, mens Tomas (1863-1932) vart gårdbrukar, fiskhandlar, postopnar og dampskipsekspeditor i Stallvika. Konea var frå Verran, Jørgine Johansdotter (1859-1952) var frå plassen Rennberget under Tangstad. Det var til hennes fang eg søkte når ingen andre gav seg tid svare på alle spørsmål ein gut-tass vil vite noko om, og her vart mi interesse for «gamle dagar» vekt.

Tomas sine to eldste søner drog til Amerika, så det var Toralv (1896-1977) som overtok heimgården, bestefar min. Og ølkanne følgde med til far min, Torfinn (1917-1989). Eg er altså den åttande eigenaren av kanna, far etter son.

En gravstein og et skrin

Om Ingeborg Iversdatter Duskardet (1840-1922)

av Eilert Bjørkvik

Under en plantedag på Husby kirkegård for noen år siden traff jeg Alfred Aune som stelte ei grav som tilhørte familien. Han fortalte at han i mange år også hadde stelt nabograva der Ingeborg Ellefsen var gravlagt, og han spurte om jeg visste hvem Ingeborg var. Ifølge gravsteinen var hun født 11. august 1841 og døde 18. april 1922. Jeg fortalte at hun ble kalt Ingeborg Ola (Urda) og at hun var fra Duskardet, og så nevnte jeg at jeg hadde tatt vare på et skrin som hadde stått på brygga i Vorpvik. Det er merket IIDD – Ingeborg Iversdatter Duskardet. Det ble sagt at det hadde tilhørt Ingeborg Ola. Beslagene er sterkt røstskadet og bærer preg av lang tids bruk som oppbevaringssted for jernskrot.

Av en eller annen grunn er det feil fødselsdato på gravsteinen. Etter kirkeboka for Ørlandet ble Ingeborg født 24. august 1840, og hennes foreldre var Berit Bjørnsdatter og Iver Larsen Duskardet. Familien kom fra Devle i Stjørdalen i 1828 for å drive Indre Duskardet. Ingeborg var den yngste av 8 søsken, 4 gutter og 4 jenter.

Ingeborg ble 20.4.1874 gift med Johan Ellefsen. Han var født 21.1.1838 og sønn av Olava Olsdatter og Ellef Kristoffersen Bjørkvikneset, som senere flytta til Fevåg og til sist til Elvemoen under Stavneset. I 1875 losjerte Johan og Ingeborg i Vågen hos hennes søster Sofie som var gift med Edvard Frandsen. Johan var fisker og sjømann. Ekteskapet varte ikke lenge, for 25.10.1877 holdt lensmannen auksjon hos enke Ingeborg Iversdatter i Gangstøa under Selnes. Da ble det solgt mye sjøutstyr etter hennes avdøde mann. Det ble blant annet solgt over 40 sildgarn og 13

torskgarn og en seksring med tilbehør. Auksjonen innbrakte 672 kroner, et ikke ubetydelig beløp. Det har ikke vært mulig å finne Johan Ellefsens dødsfall, og Ingeborg levde resten av livet som enke.

I 1891 eide Ingeborg et hus i Ola (Urda) under Heggvikan. Hun levde av handarbeid og påtok seg dagarbeid. Jordmor Beret Anna Johansdatter Indergård, født 1867 i Lensvika, losjerte hos henne. I folketellinga 1900 bodde dagarbeider Ingeborg Iversdatter på plassen «Hegvikuren» og levde av egne midler. Akkurat under tellingen først på desember var Ingeborg på besøk hos Ole og Ane Hagen på Selnes. Hun omtales da som huseier, og det opplyses at hun har formue. Et utslag av at hun hadde formue var at hun i 1899 lånte 400 kroner til Rasmus Rasmussen Sagen mot 5 % årlig rente og pant i stua hans i Vorpvik under Berge bnr 2 av Råk. Rasmus var gift med Karen Gabrielsdatter Bedin.

I 1910 hadde Ingeborg skredder, enke Anne M Volla, født 1859, som leieboer. I 1913 finner vi enke Ingeborg Ola født 1840 i valgmannstallet. Ingeborg Iversdatter Duskardet døde av hjertefeil 18.4.1922 og ble begravet på Husby kirkegård 27. april. Hennes bo ble registrert 15. juli, og arvinger var barn etter hennes 7 søsken, men det var flere i Amerika som de foreløpig ikke visste navn på. Registreringa ble holdt i Råkvåg, så der er mulig at Ingeborg den siste tida hadde bodd hos søsterdatter Elen Hansen som var gift med Andes Hansen. Før registreringen var huset hennes blitt solgt for 1400 kroner, og Anders Hansen hadde tatt vare på kjøpesummen.

De gjenstandene som ble registrert, var nok dem hun hadde i huset i Ola i Heggvikan. Det var klær og bra med sengklær, 3 fjærdyner, ei dundyne, 3 høyer, 3 små puter og 2 ullgreiner, 2 ½ seng, et sengteppe, 2 putevar, en duk, 3 handklær, diverse undertøy, 1 par sko og for seg klær og kopper for 30 kroner. Så var det inventar som 7 stoler, 4 bord, 2 skrin med diverse innhold, 2 små lauper med innhold, 2 kister

ei kiste med kopper og kar, en vaskerstol, et kråskap, en handkoffert, 4 skamler, en krakk, et nøsttre, en rokk, en presenter, et bokskap, 2 langbenker, en fallstol og en kasse med diverse. Under husgeråd og redskap kan vi notere ei kopperpanne, en kagge, 4 bøtter, ei korg, ei mjøltønne med innhold, 2 stamper, 2 økser, ei brødkorg, ei lanterne, ei steikpanne, ei korg med innhold, ei rive, et børtre, et grev, en kjelke, et trau, et hakkebrett, et mjølkar, 1 dall og et vaskefat. Løsøret var samlet taksert til 397 kroner.

Da boet ble oppgjort 20.4.1923, viste det en aktiva på kr 2036,85 og en passiva på kr 1831,19, så det ble ikke mange kronene på de 14 arvingene, da arvingene i Amerika ikke kom i betraktning under henvisning til lov av 12.10.1857 § 21 og forandring av 7.7.1922. Jeg har ikke funnet noen auksjonsforretning, så det er ikke godt å vite hvor det ble av de gjenstandene som ble solgt på auksjon, men jeg har i alle fall et skrin etter «Ingeborg Ola». Kanskje er skrinet og andre av Ingeborgs møbler laga av broren Ole Iversen (1826-1916), som ifølge oldebarnet Bjarne Selnes var ved siden av å være sagbruksarbeider også snekker som lagde møbler og kister.

Åse Hammer, til venstre i bildet, forteller fra oppveksten på øya.

Tur til Tobakkvika

av Geir Sollie // foto John Arthur Winsjansen

Årets høsttur i regi av Stjørna Heimbygdslag ble arrangert 01.09.2019. Totalt deltok 27 personer.

Værgudene var litt truende natt til søndag og utover søndag morgen. Roar Børø som skulle kjøre oss over sundet, tok en befarig i sundet i halv nitiden og vi konkluderte med at det ikke var forsvarlig å transportere folk over i hans båt. Ingolf Hammern som har en betydelig større båt, tok utfordringen på strak arm og utførte transporten over sundet. En stor takk til han!!

Vi startet transporten over sundet til avtalt tid og da hadde vinden løyet av slik at det nesten var stille over sundet. Det begynte å regne litt, men det var først når vi kom frem til Tobakkvika at det tiltok og det regnet godt under gjennomføringen av programmet. Derfor gikk alle inn og vi fikk fordelt folk slik at gulvet ikke skulle kollapse, og det gikk bra.

Vel inne starte vi det "offisielle" programmet. Først på programmet var Åse Hammer. Hun stilte opp med en gammel radio med kassettpiller og en kassett som inneholdt et intervju med hennes mor Solveig Pevik, henne selv og Morten Fenstad. Intervjuet var utført av Morten Karlsen ved NRK Trøndelag i 1986. In-

tervjuet tok for seg livet i Tobakkvika fra Solveigs barndom og frem til hun flyttet til Råkvåg og litt om situasjonen ift vedlikehold i Tobakkvika på dette tidspunktet (1986). Dette var et meget interessant, innholdsrikt, illustrerende (kunne se for oss det hun fortalte der vi sto inne i stua i Tobakkvika) og godt intervju! Stor takk til Åse for dette!

Andre post var det Eilet Bjørkvik som trakk oss gjennom. Ha fortalt litt om historien og folkene i Tobakkvika fra første stund og frem til i dag. Leste opp noen brev som var sendt mellom folkene i Tobakkvika. Meget interessant stoff. Stor takk til han! Han informerte også om at Bernt Brevik hadde kommet med en ide om at et kommunalt naust i Ofaret, kanskje kunne flyttes til Tobakkvika? Naustet i Tobakkvika er falt ned for lenge siden. Denne ideen vil det vel bli jobbet litt videre med.

Tredje post på programmet var at Ingunn Rokseth som orientert litt fra kommunens side. Kommunen har eierskapet og ønsker å videreføre dette på en god måte. Hun påpekte at økonomien kan være utfordrende, men at eierskapet tilsier at vedlikehold og mindre prosjekter må kunne gjennomføres. Samarbeide og dugnad er viktig i denne sammenhengen. Under tegnede påpekte at Heimbygdslaget ser meget positivt på dette og jeg oppfordret

alle de som møtte opp på denne turen og medlemmer i Heimbygdslaget forøvrig, til å stille opp på dugnadsarbeide når dette måtte bli aktuelt. Dugnadsarbeide må selvsagt organiseres. Stor takk til Ingunn!

Fjerde post var Sigbjørn Berstad (eier av hovedbruket på Voknøya) som hadde ønsket aktiviteter på øya. Han så meget positivt på at det var aktiviteter i Tobakkvika og et godt samarbeide. På returen redegjorde han for utviklingen som hadde vært for hovedbruket på øya etter at han overtok. Å det skal sies at det har det vært mye av. Det er et praktbruk som her er kommet opp!!

Det var stort engasjement fra turdeltakerne under programmet. Etter programmet fikk folk gå fritt for å se seg om, spise medbrakt niste og snakke med hverandre. Været hadde da blitt mye bedre og solen tittet frem. Vi fikk også påvist nausttomta av Åse Hammer. John Arthur tok endel bilder underveis. Regner med at noen av disse kan legges ut på hjemmesiden. Tror folk koste seg og hadde en bra tur!

En ting som det bør gjøres noe med i Tobakkvika umiddelbart, er sikring eventuell restaurering at hus over brønn. Slik det står i dag, så kan det være en risiko både for dyr og folk. Regner med at eier tar tak i dette. Rydding av sti over kommunal eiendom bør også gjøres.

***Ingolf Hammern
fraktet folket
over sundet.***

***Hele følget stiller
opp på tunet for
fotografering***

***Sigbjørn Berstad
forteller om driften
av eiendommen.***

Da lyset kom til Stjørna

av Per Husby

På den tiden da mange av heimbygds-
slagets medlemmer ble født, var det
ikke elektrisk lys i heimene. Denne his-
toria handler om arbeidet med å skaffe
elektrisk strøm og om da lyset kom til
bygdene.

De først som fikk elektrisk strøm

Det er rett å si at det var lypæra som
var viktigst for de første som fikk elek-
trisk strøm. Det var bare nok til strøm i
lyspæra. Folk måtte tegne seg for en viss
mengde strøm og så ble det installert
målere med vippe som brøt strømmen når
det ble brukt for mye.

For mye av det som skulle gjøres og pro-
duseres kunne en klare seg uten elektrisk
strøm. Kverner, sagbruk og fabrikker
kunne drives av vannkraft og biler, fly,
tog og båter kunne drives av bensinmo-
torer og dampmaskiner. Det første elek-
trisitetsverk i Norge ble bygd i 1885 og på
1920-tallet skulle nesten 70 % av landets
husstander ha fått strøm, men dette gjaldt
på lang nær i Trøndelag. For bedrifter var
det enklere med elektriske motorer og
derfor var det spesielle bedrifter om førte

til de første utbygginger av kraftverk. I
Fosen var det sildeoljefabrikken i Saga og
Bjugn som først fikk elektrisitet på midten
av 1910-tallet. I Saga ble kraftverk bygd
like etter at fabrikken ble bygd i 1913 og
allerede i 1912 var rettighetene til reguler-
ing av Sagavassdraget godkjent. Til Bjugn
fabrikker var det Liafallet som ble utbygd
for å skaffe strøm i 1913 og noe senere ble
det kraftstasjon i Brekka for å forsyne fab-
rikken og nærområdet.

I Fosen ellers bygde forsvaret kraftstasjon i
Hasseløva i 1919 til Hysneset fort. Det var
også noen «Petter Smart» som bygde an-
legg ved bekker og mindre elver for egne
behov. På Innerråk var det et slikt anlegg
for å drive sagbruk og Dalen på Selnes ble
kverna tidlig forsynt med strøm.

Planer om kraftutbygging kommer

Etter hvert skjønte folk at det var store
fremskritt å få bygd ut for strøm til alle.
Interessen var særlig stor i Ørland og St-
jørna, i Bjugn fikk mange knyttet seg på
strømnettet til Bjugn fabrikker. I 1916
sendte 11 av amtstingets ordførere en
henvendelse til amtstinget om å få ansette

Kartutsnitt over Osavassdraget
fra Norgeskartet

en elektronisk ingeniør for å utarbeide
planer for elektrisitetsforsyningen. 2 av
ordførerne var Lars Bromstad fra Stjørna
og J. T Hoff fra Ørland. De to var handle-
kraftige for samme år fikk de kjøpt ut ret-
tighetene til Osaelva til Stjørna og Ørland
herred fra alle grunneierne for kr. 20 000
pluss rett til strøm for noen grunneiere.
En plan fra ingeniør Kuløy vist at Osaelva
kunne bygges ut i to etapper og da skulle
behovet for Fosen være dekt i 12 år.

I 1919 ble det oppnevnt ei nemnd som
skulle komme med forslag til en utbyg-
gingsplan for fylket. Nemnda konkluderte
med at for Fosen skulle Svartelva i Rissa
bygges ut. Den var da blitt innkjøpt av
fylket. Et alternativ var utbygging av Os-
aelva og Teksdalsvassdraget. Etter første
verdenskrig var det vanskelige tider og
fylkets økonomiske situasjon var så dårlig
at planene om utbygginger ble lagt bort.
Folks økonomi var også dårlig så en luksus
som elektrisk lys, måte vente og presset på
myndighetene var liten.

I 1926 blir K. J. Ramsvik som da var ord-
fører i Stjørna, intervjuet av Adresseavisen
om kraftplanene i Stjørna. Han argumen-
terer sterkt for at Staten engasjerer seg i
utbygging av kraft da de sitter med stor-
parten av rettighetene i Stjørnassdraget.
Sammen med kommunenes rettigheter til
Osavassdraget kan det bli en betydelig ut-
bygging. Han peker også på at kraften gir
muligheter til utbygging av industri og det
gode havnemuligheter i Stjørna. Ramsvik
mener at statens erverv av Stjørnassdra-
get førte til at staten måtte ta føringa for
utbyggingen da kommunene hadde for
dårlig økonomi til å sette i gang slike pros-
jekt. I intervjuet blir også Svartelva i Rissa

Spekulanter så også verdier i vassdrag

*Ved århundreskiftet hadde den nye tida nådd Røsjøen. Nå var det interesse både
for stein og vassdrag, og i 1901 inngikk Anton Olsen Rødsjø kontrakt med O
Holten der han ga enerett til å utvinne og bortføre kalkstein på eiendommen samt
selge de vassdrag, tjern, stryk og vassfall som fantes under gården. For dette
skulle det betales 250 kroner for hvert år det var drift. Kontrakten ble avlest i
1911. I 1900 hadde Anton Olsen overdratt til ingeniør P M Monsen eneretten
til salg av vassfallet i Litlielva samt kalk og marmor på gården mot at Monsen
fikk 5 % av en eventuell kjøpesum på 2.000 kroner. Denne kontrakten ble avlest i
1908.*

*I 1907 inngikk Anton Olsen en lignende kontrakt der Ole Holten fikk eneretten
til vassdrag, bekker, tjern, stryk og vassfall med oppdemningsrett, samt rett til å
utvinne og bortføre kalkstein m v mot årlig avgift 300 kroner eller 6.000 kroner
en gang for alle. Kontrakten ble transportert til grosserer Chr Anker. Kontrakten
ble avlest i 1918.*

*Ved tvangsauksjon i 1912 ble gården solgt til Waldemar Janssen, V B Lange og P
M Monsen for 7.000 kroner fordi Anton Olsen hadde misligholdt to obligasjoner
fra 1899 og 1902. Anton Olsen kjøpte gården tilbake i 1915, men selgerne holdt
tilbake samtlige vassdragsrettigheter. Kjøperen skulle ha rett til selv og utnytte
vasskraft inntil 25 hestekrefter til foredling av gårdens produkter samt til lys.
Selgerne forbeholdt seg også malm- og mineralforekomster. Det var nok en god
handel for selgerne å beholde vassdragsrettene for i årene 1918 – 1919 ervervet
Staten storparten av rettighetene til det som ble kalt Stjørnassdraget
for kr. 400 000.*

nevnt og Ramsvik forteller at de hadde forsøkt å stifte et interkommunalt selskap for Fosen og bygge ut sammen med fylket som eide rettigheten, men dette strandet da Stadsbygd ville undersøke egne mulighet og Rissa inngikk kontrakt med staten om leie fra Hasselvika.

Ut over i 1930-åra var det det blitt stor arbeidsløshet og det ble gitt støtte fra stortinget til tiltak som kunne skaffe sysselsetting. I 1935 ble det laget plan for utbygging av Sagelva i Stjørna for elektrifisering av Ørland og Stjørna. Overrettssakfører Otgar Lüdemann sendte 10.09.1937 på vegne av herredene søknad til Norges Vassdrags- og Elektrifiseringsvesen (NVE) om midler til utbygging av kraftproduksjon og ledningsnett.

I søknaden argumenteres det med at Ørland er tettbygd og har lite skog og torv til brensel, mens Stjørna har stor arbeidsløshet og elektrisk strøm kan gjøre at «det sikkert vil bli satt i gang elektriske småbedrifter som trevare og skofabriker som vil kunne skaffe arbeid til mange hender». Arbeidsdepartementet svarer allerede 23.09.1937 at om det skal legges fram sak for Stortinget om økonomisk støtte til kraftutbygging. Når dette er avgjort, vil søknaden bli vurdert. Søknaden om statsstøtte er oversendt hovedstyret i NVE til vurdering.

Ørland og Stjørna vil bygge ut Osavassdraget

Året etter meddelte ordfører Hans Bromstad at Stjørna herredstyre hadde gitt Ørland og Stjørna El. Nemnd fullmakt til å «inngå til NVE med søknad som statstilskott for utbygging av Osavassdraget». Tilsvarende fullmakt var gitt av Ørland herredstyre tidligere.

Planen som var utarbeidet og som lå til grunn for søknaden omfattet 13 transformator-kretser i Ørland og 20 i Stjørna. Den ville forsyne ca 5100 mennesker. Kraftkilden vil være Osaelva i Stjørna med et nedslagsfelt på 45 km² og et reguleringsmagasin på 4 mill. m³. Fallhøyden er 86 m og påregnelig produksjonsevnen 3,85 mill. kWh pr år med generator på 440 kW. Byggeomkostningene kr. 490 000 og grunnrettighetene kr. 98 000, derav er vassdragsrettighetene kr. 35 000 som kommunene har betalt i 1916. Ved full utbygging kan det produseres 12,3 mill. kWh med generator på 1400 kW og anlegget vil da koste ca kr. 1 253 000. Fordelingsnettet vil bli på 85 km høyspente

ledninger og 132 km lavspente ledninger. Fullt utbygd vil ledningsnettet koste kr. 1 007 600.

I 1939 vedtok Sør-Trøndelag fylkesting å stille garanti for et lån på kr. 130 500 til bygging av Osavassdraget på betingelse av at det stilles betryggende kontragaranti for de siste 50 % av lånet. Den 8. juni 1939 ble Ørland og Stjørna kommuner av Staten tildelt kr. 300 000 som tilskudd til bygging av kraftanlegg og ledningsnett.

Nå kommer også Teksdalselva på «banen»

28.10.1938 annonserte ingeniør Moxness overfor NVE at han ville sende inn søknad om statsstøtte til utbygging av Teksdalselva. Det dreide seg om et lite anlegg på 172 kW og en total kostnad på kr. 307 920 hvorav ca kr. 80 000 gjelder ledningsnettet.

I brev av 08.02.1939 fra ordfører Bjarne Opland i Jøssund herred til NVE søkes det om støtte til et anlegg på ca. 1400 kW og Nes herred skal også inngå i forsyningssområdet. Ved vurderingen av planene for Osavassdraget og Teksdalsvassdraget, mente hovedstyret i NVE at begge anleggene hver for seg var store nok til å dekke behovet for de 4 herred. De anbefalte utbygging av Teksdalsvassdraget da denne utbyggingen var billigere når en tar hensyn til herredene Nes, Jøssund og Åfjord. Det gjaldt også for ledningsnettet. NVE krevde også at det skulle lage et kommunelag der også Ørland og Stjørna var med. NVE ville da gi den statsstøtte som

var tiltenkt Osavassdraget til utbyggingen i Teksdal. Det var forutsatt at planen fra ingeniør Moxness i hovedsak ble fulgt og med maskininstallasjon på 1200 kW og uten dam i Gjølga.

I fellesmøte 18.11.1939 for herredstyrene i Jøssund, Nes, Ørland og Stjørna ble Fosen kommunale kraftlag stiftet. Ledningsnettet skulle bygges ut med en kostnad på kr. 1 307 000. Dette skulle finansieres av blant annet statsstøtten som Ørland og Stjørna var bevilget på kr. 300 000 og fylkeskommunale lånet på kr. 130 000. Kommunene måtte stille garanti for 50% av lånet og dette ble fordelt etter folketall.

Bjugn klarte seg selv

Den tidligere Bjugn kommune var liten i utstrekning og som nevnt hadde de kraftstasjon i Lia på 100 hk som forsynte Bjugn sildoljefabrikk. Senere ble det bygd ut kraftverk i Brekka med 250 hk. Sammen leverte de strøm som dekket kommunen og leverte til Høybakken i Stjørna og Opphaug i Ørland. Bjugn anså seg derfor for dekket med strøm.

Utbyggingen i Teksdal

Det skulle i første omgang bygges en stasjon i Teksdalselva med ledning fra Teksdalsvatnet. Nederst i elva skulle bygges kraftstasjon med en turbin på 1600 hk og tilhørende generator på 1265 kVA. Ved utløpet av Teksdalsvatnet var det dam med mulighet til å regulere vatnet mellom 45 og 49 moh. Fra dammen skulle det legges en treledning med diameter på 1,5 m.

*Kraftstasjonen i Teksdalen.
Bilde fra Jubileumboka 1939-1989*

Rundt røret var det stålband tett i tett og røret ble lagt på betongfundament. Det var også forutsatt en utbygging med tilsvarende aggregat og samme type rør til stasjonen.

Vatnet kommer fra 4 vatn som etter hvert er blitt regulert; Teksdalsvatnet på 3,7 km², Gjølgevatnet på 5,3 km² som kan reguleres mellom 45 – 49 moh, Hildremsvatnet på 1 km² kan reguleres mellom 101 – 106 moh og Laugen på 1,1 km² ligger på 267 moh. Størstedelen av vatna og nedslagsfeltet lå i Stjørna. Til sammenligning lå Osavatna på 104 moh så fallet og trykket ga mulighet for å ta ut større kraft, men nedslagsfeltet og størrelsen på vatna med mulighetene for regulering av vatn, var dårligere.

Da alt var klart for å bygge ut anlegget i Teksdal hadde krigen startet. Dette skapte mange vanskeligheter, men i slutten av 1940 ble forarbeidene påbegynt og våren 1941 ble byggearbeidet satt i gang på dammen, kraftstasjonen og rørgata. Det som voldt de største vanskeligheter var å skaffe plank til røret. Mens aggregat og apparatanlegg stod driftsklare sommeren 1942, ble røret ikke ferdig før ved årets utgang. Den 15. januar 1943 begynte prøvekjøringene og den 2. februar ble den første kraft levert betegnende nok til tyskerne på Ørland gjennom provisoriske ledninger og Bjugn kraftanleggs nett.

Når kom lyset til Stjørna

På nordsida som i Høybakken kom strømmen allerede i 1920-åra fra kraftstasjonene i Bjugn. Da Teksdal startet opp i 1943 var det naturlig nok nærområdene som ble koblet på først. Kraftanleggets egen linjebygging var blitt sterkt forsinket på grunn av materialmangel, men den 11. august 1943 kunne fordelingstransformatoren i Teksdal slås inn. Deretter fulgte Fagerenget, Lysøysund og Rømmen transformatorer, etter som utbyggingen av lavspentnettet gjorde det mulig. Så kom Gjølga, Dalebakken og Brekstad 15. november 1943.

I 1944 kom strømmen til Husby, Indreråk og Råkvåg. Samme år ble Bjugn kraftanlegg overtatt av Fosen kommunale Kraftlag. I 1949 ble linjen Husby til Fevåg ferdig, men selv om linja gikk over eiendommene fikk ikke Fessdalsgrenda strømmen før omkring 1954. Øyene og Holsundet måtte også vente på strømmen. Den siste som fikk strøm i Stjørna, var Rødsjø og Nordsetra. Det skjedde først i 1960 da overføringslinja fra Stoen til Åfjord ble bygd.

Etter hvert ble kraftproduksjon for liten til å dekke behovet og det var også nødvendig for å ha sikker leveranse at strømmen kunne kobles til fra flere kilder. Det ble derfor bygd flere overføringslinjer på 1950 og 60-tallet fra Stoen transformatorstasjon i Skaugdalen som fikk strøm fra Nord-Trøndelag.

Stjørnavassdraget og Osavassdraget på nytt

Behovet for kraft økte, og det ble aktuelt å vurdere mer utbygging på Fosen for å spare dyre overføringslinjer med energitap. Både Svartelva kraftverk fra 1960 i Rissa og Mørre kraftverk fra 1977 i Åfjord var blitt utbygd. Nå var Sør-Trøndelag kraftselskap blitt stiftet og de var blitt eier av mange av kraftprodusentene i fylket. De eide Svartelva og bygd ut Mørre. På 1980-tallet hadde de fått utarbeid planer for en omfattende utbygging av det som ble kalt Stjørnavassdraget. Dette omfattet oppdemning og regulering av Holvatnet, Krinsvatnet og Rødsjøvatnet.

Det var planlagt 3 kraftstasjoner med overførselstunneler. Overførsel fra Osavassdraget ble også vurdert. Prosjektet ble skrinlagt på grunn av betydelig verneinteresser og motstand fra folk i nærområdet.

Ved starten av år 2000 var Fosen kommunale kraftlag blitt til FosenKraft og styret så behovet for kraft økte. De vurdert utbygging i sitt eget område. De satt med rettighetene til Osavassdraget som de gamle Ørland og Stjørna kommuner hadde kjøpt i 1916. Det mest aktuelle ville være bygging av tunnel fra Ytre Osavatnet til kraftstasjon i øvre del av Sørfjorden.

Det ble også vurdert utbygging av det nærliggende Fessdalsvassdraget, men det ble skrinlagt på grunn av uoversiktlige grunneier- og rettighetsforhold. Dagens eierkommuner av fallrettighetene i

*Rørgata fra dammene til kraftstasjonen.
Bilde fra Jubileumboka.*

Osavassdraget er Ørland 50 %, Indre Fosen 37,5 % og Bjugn 12,5%.

Det var meningen at utbyggingen skulle være et samarbeidsprosjekt mellom FosenKraft og TrønderEnergi og selskapet Oselva Kraftverk AS ble stiftet med 50 % eierandel på hver. Det ble holdt møter med grunneiere og folk i nærområdet. Det ble foretatt miljøundersøkelser og innhentet uttalelser fra en rekke lokale og sentrale interesseorganisasjoner. Etter mindre korrigeringer ble det søkt om konsesjon og denne ble etter hvert innvilget.

Siste nytt

I 2017 vedtok TrønderEnergi å selge sine småkraftporteføljer, inklusiv sin andel i Osaelva Kraftverk AS. Like før jul i 1918 ble det klart at OBOS Energi ble ny eier. FosenKraft beholder sin 50% andel. Nytt styre er valgt og intensjonen om å bygge ut vassdraget står fortsatt ved lag. Da er det bare å vente på endelig vedtak om å starte utbyggingen

Det tok mange år før krafledningene kom utover til Fevåg og øyene. Foto fra John Arthur Winsjansen

Kaniner for 90 år siden

av Eilert Bjørkvik

Utsnitt av postkort utgitt av Telemark Flyselskap ca 1960 med Havdahlhuset midt på bildet.

John Monsens annonse i Fosens Blad 13. juni 1928.

I Fosens Blad som utkom fra 1918 til 1941, kan vi finne mye interessant. Her er både nyheter og humoristiske kommentarer til aktuelle hendinger, og så er det en og annen annonse.

I 1928 og 1929 var det flere i Råkvåg som annonserte at de solgte kaniner. John Monsen var først ute og tilbød 13. juni og 13. juli 1928 «Stambokførte voksne Chinchilla-, Angora- og Havanakaniner fra større opdress til rimelige priser». Dette var tydeligvis et interessant marked, for 1.10.1928 kunne Ramsvik tilby «Ægte chinchilla, voksne og ungdyr. Rimelig pris og betalingsvilår». Denne annonsen ble gjentatt 4 ganger i løpet av oktober. Men O Langeland var også en konkurrent i markedet med annonse 31.10.1928 om at han hadde «Chinchillakaniner voksne og ungdyr billigst til salgs».

I 1929 var det også 2 annonser om salg av kaniner. Den 3. april tilbød L Monsen «Chinchilla kaniner. Et parti voksne avlsdyr meget rimelig til salgs. Ved forespørsel vedlegg svarporto». Den 22. og 29. mai annonserte Rolv Ramsvik at «Fine Chinchilla-kaniner leveres nu. Rimelig pris».

Jeg vet ikke om hvor mange som på denne tida slo seg på kaninavl, men i 1927 kom gründeren Sverre Havdahl til Råkvåg

og bygde det som er blitt kalt *Havdahlhuset* på Fjellhaug. Han spilte både piano og på mange andre strenger og hadde innen familien i 1937 flytta til Trondheim også prøvd seg på kaninavl, for det er nok ham innsenderen *Per & Co* sikter til når han 12.10.1928 skriver muntert om «Kraaker som kaninvogtere. En ø som kaninhavn», og øya er Hoøya. Jeg gjengir her innlegget i en noe modernisert språkdrakt:

Ved et lite, lunt, naturlig dannet basseng omgitt av kjempehøye fjell og skogkledde åser ligger ei flatlendt omflødd øy i Stjørnfjorden og som fra eldre tider har vært bebodd og dyrket, som egg- og dunvær. Øya ble for noen år siden forlatt som boplass, men benyttes nå som avlsgård av vedkommende eier på fastlandet. Til anlegg av kaningård han en foretaksom mann som anså øya mer trygg enn fastlandet, leiet havning her, og foretagendet synes å gå godt.

På øya vrir det nå av kaniner, og det skulle nesten være en fryd å se, om ikke det var den uleilighet at nesten all verdens kråker er lokket til stedet, og de vil neppe returnere så lenge dette deres eldorado eksisterer.

På mange steder på fastlandet holdes kaniner, men man skulle tro at omflødde

øyer som det finnes så mange av i Stjørnfjorden, vil kunne egne seg bedre idet man derute, slipper som på fastlandet, holde dyra så innestengt, og dette ville spare så meget strev og bryderi som passing og foring i hus avstedkommer, hvilket influerer på driftsutgiftene.

Det siste jeg har notert om kaniner er en notis fra 11.11.1929 med henvisning til Adressa om at det er mye rev i fjelltraktene i Indre Stjørna og om konsekvensene for kaninene:

Forleden da det var snelagt i traktene omkring Rødsjøen så man revespor på kryss og tvers i alle retninger. På en gård hvor en del pelskaniner var kommet ut av innhegningen har reven levet flott på kaninstek, men den vil antagelig måtte betale dette vellevnet med sitt eget skind, når det lakker litt ut på vinteren.

Det er sikkert noen som vet mer om kaninavl i Stjørna, så ta kontakt med heimbygdslaget.

Heimtur fra vinterfiske i 1940

av Sverre Bakken

“No e laindet laust”! Det var orda hans Markus da han kom ut på kaia fra Staværingsbua om morgenen. Vi lå nedenfor kaia, klar til å gå på sjøen å dra de to garnlenkene vi hadde stående på Råsa. Grunnet at vi var seint oppover til Gjeslingan dette året, var det ikke å gjøre på å flytte opp i rorbua, men Markus Holten og de to karene hans lå på land, og de hadde radioen på den omtalte morgenen, 9. april 1940. At noe var på gang, var vi klar over om kvelden før. Det ble meldt om at engelske krigsskip hadde vært inne på norsk territorium og lagt ut miner, og det var tyske skip på vei nordover. Vi fikk fort innblikk i situasjonen når vi “slo” på radioen.

Fisket var brukbart, også denne dagen, dermed ble det til at vi satte garna igjen på nytt. Det gjorde vi også dagen etter, men om torsdag avslutta vi fisket. Det begynte å bli så utrygt både på land og sjø. Under vanlige forhold er det ikke lang strekning fra Gjeslingan til Stadsbygd, ca 100 nautiske mil, men som situasjonen var, kunne man komme opp i litt av hvert. På formiddagen, dagen etter, var vi klar til å ta på heimvei.

Så var det noe jeg må nevne; far var borte på butikken, hos bestyreren, Lind Jensen, for å ta oppgjør, men dessverre - det fantes ikke kontanter der. Alt var stoppet opp i Norge, kan en si. Vi fikk med oss proviant som vi hadde behov for. Tar jeg ikke feil så bestod pengebeholdningen til han som var hovedsmann på en sum av 40,- kr. Vi andre var ikke i besittelse av så mye heller. Men dette ble ikke noe problem for heimturen; litt kinkigere siden, for det led ut i juni måned før vinteroppkjøret kom oss i hende.

Så var det heimturen. Denne gangen ble ikke kursen sør, rett over Folla, for vi mente det var tryggere å holde seg mest mulig ved land, og dermed ble det til at vi gikk innover mot Skarvskjærbotnen og fremover til Steinene og Flotra. Alt var stille og rolig til vi var kommet nesten

over Namsenfjorden, mot Utvorda - da kom det 3-4 krigsskip inn fra havet i stor fart.

Sener fikk vi greie på at det var engelske torpedojagere som var en tur inne ved Namsos. Ja vel; vi fortsatte Flatangerleia sørover og kommet til Bessaker var dagen i avtak og selvfølgelig tok vi fast der.

Vi ordnet med sleper ombord på Markus sin båt, for denne hadde dårligere fart enn oss. Det var stille på leia, nesten ingen båter. Far gikk i land for å ringe heim da vi ankom Bessaker, men likedan der som i Gjeslingan, ingen forbindelse å få. Det bekymret oss, at vi ikke fikk gitt livstegn fra oss til de som gikk heime og ventet.

Neste morgen tok vi laust i rett tid. Fint vær og det gikk sin vanlige gang sørover. Litt ble det snakket om hvordan vi skulle ta det såfremt vi kom sørover til Trondheimsfjorden uten problemer. Far mente vi skulle forsøke å gå inn fjorden, forbi Agdenes Befestninger. Så gale kunne de ikke være at de antastet en liten fiskebåt, mente han. I ettertid kan man si at det var best det gikk som det gikk. Der var i alle fall en båt som ble beskyttet og en mann ble drept. Ved en misforståelse, sa våre venner etterpå.

Kommet framover til Vallersund fikk vi øye på “M/K Gjevinst”; også den heimhørende i Stadsbygd. Eier og skipper Ole K. Vemundstad. Denne kjørte for firmaet Nikolay Dahl. Trondheim. Agnsild for det meste på nord og fersk fisk sørover. De var på tur nord da den tyske invasjonen skjedde. Silda fikk de losset et sted på Helgeland og returnerte, og nu lå de her. Vi la til ved kaien der hvor også flere båter lå; blant dem “Vågen” med eier og skipper Erling Drilen, som var heimhørende der (Sandnesvågen). Denne hadde på tur ut Trondheimsfjorden kommet opp i en trefning mellom engelske og tyske krigsskip innenfor Agdenes. Kort fortalt: de var glade for at de kom helskinnet i fra dette. Dette og mere til fikk vi høre.

Planene våre om å fortsette ble droppet. Så Vemundstad hadde det klart. De skulle gå inn i Åfjorden og legge båten der, i innerste ende av Mørrefjorden. Få tak i ski og ta seg over fjellet, ned til Rissa og heim. Etter litt om og men ble vi enige om at det var ikke annet alternativ. På heimtur fra vinterfiske - siste etappe på ski. Det hørtes litt usannsynlig ut, men - det var jo krig.

Far hadde liten lyst til å legge igjen båten uten tilsyn av noen, men dette ordnet seg. Blant flere som kom ned på kaia var det en kjenning / fiskarkamerat, Johannes Borgfjord. Han foreslo at vi la båten (Nelly) der. Det var god havn og han skulle ha tilsyn med den. Slik ble det. Vi rasket sammen det nødvendigste og gikk ombord i “Gjevinst”. Det var en søndags morgen vi kom inn i Mørrefjorden, satte anker og rodde i land for å låne ski. Tre båtlag, til sammen 11 mann, men det var 4 av karene som bestemte seg for å være igjen ombord inn-til videre. De var ungdommer (ungkarer) og hadde ikke noe vesentlig heime å gjøre, sa de. Dermed slapp vi å låne mere enn 7 par ski.

Dette gikk fort i lås, skiene var ikke av nyere dato. Taugbindinger og store skitupper på de fleste skiparene (vikingski). Etter en bedre middag tok vi fatt på første etappe med stigning i terrenget. Etter tips fra beboerne der planla vi å ta oss ram til Nordsæter til kvelds. Ingen bebyggelse i mellom sistnevnte sted og Mørrefjorden i den tid. Ikke så mye som en hytte. Mye snø som var “kram”, på dagen i alle fall. Fire av karene var i 50årene og hadde ikke hatt ski på beina siden konfirmasjonsalderen. Det gikk ikke så fort, syntes jeg som var 16 år. Men det var bra vi tok det med ro, slik at vi unngikk å bli svett og pådra oss forkjølelse.

Så var det oppakningen; ryggsekker var ikke vanlig utstyr under fiske. Nu skulle vi hatt sådant. Klart vi måtte ha med oss mat. Smurte opp en del brødsiver og et ombytt i tilfelle nedbør var også nødvendig. Vi ordnet dette. Far benyttet en vadmels-

Ja væl ja.

Dere er nordmenn hører jeg, til og med trøndere.

bukse som han fikset med taugstroppe. Han og jeg hadde vårt ”pargas” i denne og selvfølgelig skiftet vi på å bære denne spesielle ”randsel”. De andre ordnet seg med noe lignende oppakning. Heldigvis var det oppholdsvær så vi fikk ikke bruk for undertøyet.

Som nevnt var det mye snø, men det var ikke noe problem å ta seg fram, for det hadde vært en god del trafikk, mest nordover. Sikker nok av folk som skulle heim fra byen. Ski var fremkomstmiddelet for alle. Ingen mulighet for hest og slede. Vi tok oss en matrast med kildevann, som det var rikelig av, dertil. Termosflasker var mangelvare, hvis de i den tid var oppfunnet? Brødiskivene smakte godt.

Omsider får vi øye på husene i Nordsæter. Det stemte etter beskrivelsen. Til tross for at vi ikke kjente noe til folkene der oppe, regnet vi med å få overnatte der. Folk brukte å være gjestfrie på slike avsidesliggende steder. Kommer fram til gårdsplassen - banker på døra.

Ingen kommer ut, det er helt stille - ingen å se. Merkelig! Da får vi se et ansikt, nei to i fjøsvinduet. Gjør tegn til dem og de kommer ut. Det er et eldre ektepar. De virker nervøse. Mannen virker temmelig utslitt. Ikke så rart forresten - nybråttbruk i de harde 30 -årene i ødemarken. Kona fører ordet. ”Hva slags folk er dere? - De fer så mang slags folk i desse tider. Æ lit itj på nokka”.

Det ble litt prat att og fram. Fortalte hvor vi var i fra og hvem vi var, men lite hjelp

det. Da er det en av karene nevner at det er veiarbeid på gang her. Er arbeidsfolket dratt sin vei? ”Dem for før helga” sa kona. Var han her han Petter Tomassen, spør vi. ” Ja, kjeiine de hain”? Hun fikk bekreftende svar på det og likedan omtalte mannens utseende. Kona livner opp.”kom å bli med inn” det skal bli både kaffe og overnatting”.

Det var ungdommer i huset også, men disse var hos naboer (Rødsjøsæter) og hørte nyheter fra London. Kom heim seinere på kvelden. Veiarbeidene, som før er nevnt, hadde sitt losjement der i huset. Dermed ble det senger nok til oss alle. Kan nevne at veien i mellom Åfjord og Rissa ble fullført under krigen.

Neste morgen, etter et godt måltid tok vi fatt på neste etappe. Fint skiføre, for det var frosset på om natta og terrenget var ganske flatt. Etter et par timer gange øynet vi fjellgården Øyan. Denne tilhørte Stjørna Kommune den tid; nu er det Rissa.

Husker vi gikk over det islagte Øyanvatnet oppover mot gården. På gårdsplassen stod det en røslig kar og tok imot oss. Etter vanlig hilsing sier gubben: ” Ja væl ja. Dere er nordmenn hører jeg, til og med trøndere.

Æ va speint på kolles folk det va, når æ fekk sjå dokk fram på vatnet her. Ha det vårre tysker skoill itj ein komme lævandes opp hit.” Han la på ein ”steikar” på det siste. I ettertid har jeg tenkt på at det var et hell for oss, at vi ikke hadde vanlige ryggsekker. Gubben fortalte nemlig til folk som passerte senere at han lå klar med krager-

en, hadde oss på kornet, men syntes ikke vi lignet på soldater, det var denne oppakningen..... Kan tilføye at denne mannen, sammen med folk i omegn hjalp serberfanger som var på flukt fra fangeleiren på Ørlandet, bygget en hytte til dem inne i marken der og loset dem videre til Sverige.

Etter en kort matpause gikk ferden videre uten problemer. Kom ned til Hauge i Skaugdalen. Derfra fikk vi telefonforbindelse med de som var heime, en stor lettelse både for dem og for oss. Jeg, som var bare unggutten, ville ta siste etappe heim om kvelden, men av hensyn til de ”i satt alder” overnattet vi hos Kristian Hermstad (Modalen).

Tirsdag den 16. april var vi heime. Vanlig dato å komme heim i fra vinterfiske. Men denne gangen uten båt, og med ski på beina, helt fram til gårdsplassen. Det var mye snø dette året. Kan nevne også at Vemundstadbåtene, som kom i fra Lofoten, benyttet samme rute som her er nevnt. Det var verre for dem å få tak i ski, for disse var utlånt.

Først på mai hentet vi båtene. Det ble ikke åpnet for vanlig trafikk før den tid. Saltfiske, som var saltet i tønner er som kjent holdbar i lang tid, det ble ingen problemer med det.

Egglaget «Pil»

av Per Husby

Frittgående høner er blitt populært og det var det vanlig i gamle dager. Illustrasjonsfoto.

Gårdbrukere fant tidlig ut at samhold og samarbeid gir mange fordeler. Inspirasjonen kom fra vevere i England som stiftet egne butikker – kooperativer - for innkjøp og salg av dagligvarer så de slapp at kjøpmenn satt med makta og tjente penger på dem. Det var grunnlaget for samvirkebevegelsen.

Stiftelse av egglag i Indre Stjørna

14. februar 1899 ble det holdt «forberedende møte på meierisalen for at ordne det nødvendige til et vordende Sørkjord egslag». Til medlemmer tegnet følgende seg:

L. Bromstad, Peter M. Mælan, J. A. Nyland, Ove Aune, Jørgen Kleven, Elias Stormo, Ole P. Lillemo, Ole K. Foss, Johan Ramsvik, Kristine Turbekmo, Johan Stormo, Johan Dybvik. Til bestyrelse ble valgt J. A. Nyland, Ove Aune og formann L. Bromstad.

Den 21. februar 1899 holdt egglaget møte for å ordne det nødvendige for forsendelsen av egg. Man ble enige om å kjøpe en ferdigkasse samt papp til 5 kasser, kjøpe 15 kontrabøker samt regnskapsbøker. Likedan 15 stempler med nr fra 1 til 15 samt navnet «Pil». Møtet ble også enige om å kalle samlaget «Pil». Lover for laget skulle være det samme som for laget Otter på Ørlandet.

Det ble vedtatt å betale kr. 0,50 pr. medlem i startkapital. Rugeegg ble bestilt fra kjøpmann Arnt O. Stensrud i Kristiania. Antallet varierte fra 2 tylft (=dusin/12 stk) til O. K. Foss til 1 tylft til de fleste. Til sammen 150 rugeegg til en pris på 29,25 eller knapt 20 øre pr. stk.

Møtebok viser at det var flere møter og aktivitet i 1899, men det slutter der. Antagelig ble aktivitet vist i andre papirer

for både rugeegg og emballasje til transport ble innkjøpt. Ut fra innkjøp av materiell kan en anta at planen var å samle inn egg hos medlemmene og sende det med Fosenbåten til Trondheim for salg. Egga skulle stemples med kjennermerket til hvert medlem og pakkes en sendekasse. Hvem som var mottaker i Trondheim er uklart, men Trøndelag eggssentral var etablert før 1920 så egga ble nok tatt imot og sendt videre til butikker.

Andre samarbeidsformer i landbruket

Det ble etablert en rekke lag i landbruket omkring år 1900 og Stjørna var nok langt framme. Det var trøskerlag i de fleste grender, maskinlag for samarbeid om spesialmaskiner som ble lite brukt som såmaskin og selvbinder. De første traktorene ble kjøpt ved at noen slo seg sammen i maskinlag.

Det ble også etablert innkjøpslag for kjøp av gjødsel og kraftfor og etter hvert andre varer. Innkjøpslagene samarbeidet med samvirkelagene som kom etter hvert, og de tok seg av bestillinger og lagerhold.

Et viktig lag var driftskredittlag som fikk låne penger hos den statlig driftskredittkassen og låne pengene videre ut til sine medlemmer i bygda. Både Fevåg og Sørkjorden hadde driftskredittlag til langt ut i 1980 åra slik at medlemmene kunne kjøpe inn gjødsel, husdyr og maskiner. Medlemmene var gjensidig ansvarlig for de pengene som ble lånt ut, så det var ingen løssluppen utlån av penger.

Egglaget er eksempel på salgssamvirke der samarbeid for å få best pris og sikker og god avsetning på varene som ble produsert, var viktigst. I dag er samarbeid om salg av melk og kjøtt med videre det viktigste for den enkelte bonde.

Utsnitt av postkort utgitt av Telemark Flyselskap
ca 1960 med Havdahlhuset midt på bildet.

I de siste åra har jeg nå og da forlystet meg med å lese gjennom gamle årganger av Fosens Blad, spesielt på jakt etter «nytt» fra Stjørna. «En tilskuer» kom den 5.8.1935 med bygdanytt fra Råkvåg, og 18.10.1935 sto det en usignert notis om den nye funkisen. Språket er lettere justert.

Funkis og annet bygdanytt fra Råkvåg

av Eilert Bjørkvik

Bygdanytt fra Råkvåg. Det er skralt med silden her i den indre del av Stjørnfjorden denne høst. Kun en eneste natt har en mann fått 2-3 kasser. Men fiskerne håper da det beste allikevel, da det er svært med sildyngel som forviller silden, slik at den holder seg på dypet. Men ikke bare fiskerne håper på godt fiske. Forrettingsstanden gjør visst det samme, for her drives en livlig byggevirksomhet, som det er lenge siden her var. Det er en 3 a 4 bygg under oppføring, både av forretningshus og funkis. Funkis er noe som ikke mange i Råkvåg har sett før. Det er et hus som ser ut som en ostlaup med en hank på den ene siden.

Så har vi den nye pølseforretningen ved siden av den gamle. Det er et underjordisk hvelv, med flott tak som går i linje

med jorden. Så folk må være forsiktig, når det blir mørkt, så man ikke går utenom veien og treffer murpipa. Ja, det blir stor pølsekonkurranse her i Råkvåg, nå da det er to pølseforretninger vegg i vegg med hverandre. Pølsemakeren i den gamle forretningen ble så forbauset da han så den nye konkurrenten starte, at han reiste til Trondheim og tok permanentkrøll på håret sitt. Han mente at det muligens kunne ha noen innflytelse til å samle mere kunder.

Funkishus i Stjørna. Stjørna har nå fått sitt første funkishus, i Råkvåg. Med sin kubusfasong og sitt flate tak stikker det av mot alle fiskerstuene og all den andre «gammeldagse» bebyggelsen der inne. Huset eies av maskinist Arvid Stallvik.

Taktekking med spon

av Per Husby

Elias i 1947 sammen med svigersønnen Ingvald med datteren Edna, Elias datter Jorid og sønn Alfred. Privat bilde

Jeg fant et gammelt bilde fra Nylandet i Sør fjorden. Folket var kjent, men det som var spesielt med bildet var å se husa. De var alle tekt med spon.

I dag er spontak noe du knapt ser. Det eneste jeg kommer på er brygga på Franzborg i Råkvåg der Geir Ulset har lagt på spon på ett tak for å vise hvordan et slikt tak var. Men så sent som på 1950-tallet ble det lagt på spon på tak på Aungårdene i Sør fjorden, mest for å reparere skader. Vi flyttet inn i nytt hus på Aune i 1943 og da var det lagt spon på taket. Etter krigen kom nye materialer og da ble det brått slutt. Spontak ble byttet ut med Eternit og metallplater for noen også tegl eller stein. På bildet fra Nylandet ser en at det er spontak på både stua, fjøset og buret. I dag er alle disse husa borte og nye hus er kommet med moderne taktekking. Det kan likevel være interessant å se tilbake på hvordan taka ble laget i gamle dager.

Spon som taktekking

Takspan eller spon er korte firkanta trestykker til taktekking. Metoden er gammel og er brukt på kirker omkring år 1200. Tekkingen var også brukt på vanlige hus og tjære ble brukt for å øke varigheten.

Størrelsen kunne variere og spon kunne være skjært eller saget. Var den saget var det vanlig å kalle den shingel. Takspan ble vanligvis laget av seint vokst gran og stamme uten kvist med diameter på minst 30 cm. Det ble kappet opp kubber på 30 cm lengde. Borken ble fjernet og kubbene ble delt opp slik at en fikk deler på ca 10 cm bredde. Delen nærmest midten ble hogd av for en vanlig spon var 8 cm bred og 30 cm lang.

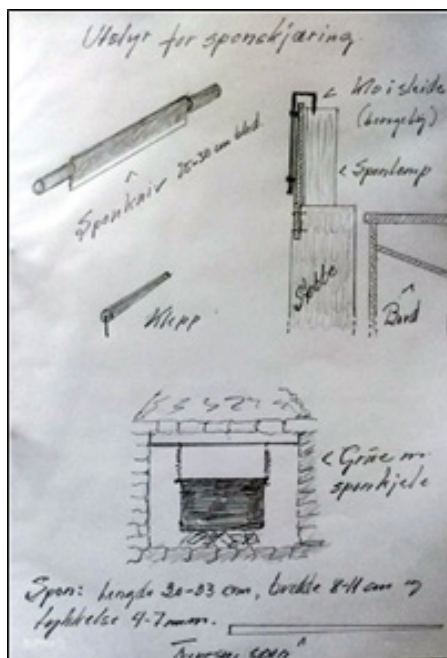
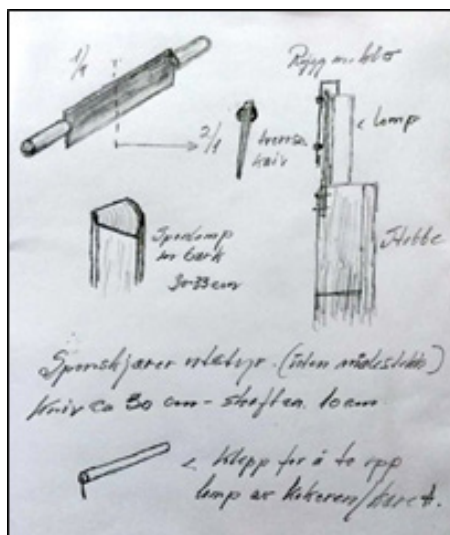
Spon ble skåret med kniv og for å få dette til slik at veden i kubben ikke ble skjært sund, men lot seg kløyve, måtte de tillage kubbene kokes. I Nylandet hadde de en stor rund kobberkjel som ble brukt til dette. Kubbene ble satt tett sammen i kjelen og det måtte være så mye vann at kubbene ble dekt.

Det ble fyrst opp underkjelen og vannet måtte koke ei stund så veden var lett å skjære. Skjæringa skjedde med en spesiell brei kniv med to trehåndtak. Den enkelte spon skulle være mellom 0,5 og 0,7 cm tykk og ene side ble tynnere for å få dette til å stemme med forma på kubbene. Det skulle store mengder spon til for å dekke et fjøstak for spon lå først inn på hverandre sideveis. Deretter måtte neste rad ov-

enfor dekke godt ned på det forrige. Det ble dermed sponlaget gjerne tredobbelt. Jeg var 14-15 år da jeg var med på dette og minnes sponskjæring som trivelig arbeid og husker godt lukta av de kokte trekubbene.

Selve taktekkinga skjedde litt forskjellig avhengig av hva huset ble brukt til. På sommerfjøs og naust var det nok med bord som lå med litt avstand på åsene. Om det kom inn litt regn så gjorde det liten skade. På låver og fjøs var det vanlig med tett tro som også var lettere og spikre i. På boliger ble det vanligvis brukt papp, gjerne takpapp med asfalt på troa. På stua heime var det papp under spontaket.

Taktekking av arbeidssomt og burde gå fort så regn ikke skadet bygget. Derfor var det vanlig med dugnad på dette. Tekkinga startet nederst ved takskjegget og første sponlag skulle dekke nederste troa. For å komme rett ut ble det brukt rei for å ha passe avstand mellom hver flo med spon og for å komme rett ut på mønet. Hver spon med festet med en spiker og neste lag skulle dekke spikrene godt slik at ingen spiker skulle synes. Avslutningen på mønet skjedde ved å lage møne av brede bord som dekket godt øverste sponlaget.

Klokker og radioer

av Torstein Haarsaker

Harald i sin klokkesamling kombinert med verksted i Gangstøa. Foto: Bjarne Selnes.

Ur-reparasjoner

Utfører reparasjoner.
Solid. Hurtig levering.
Spesielt: Fjærrinnsetting.

HARALD JOHANSEN SELNES,
adr.: Revsneshagen pr. Trondheim.

Annonse fra avisen "Nidaros",
Trondheim, onsdag, 16. mars
1949. Harald var da 16 år og
drev med reparasjoner i et lite
rom bak posthuset på
Revsneshagen.

På Selnes, nærmere bestemt Gangstøa, er det to private samlinger. Brødrene Harald og Bjarne Selnes, Harald med en samling eldre klokker med mere, og Bjarne med en samling eldre radioer med tilbehør. Men en felles interesse har de også, musikk, da helst trekkspillmusikk. Heimbygdslaget har invitert seg selv på besøk for å ta bilder og prate med samlerne. Er det noe her som kan fortelle en historie fra Selnes som Gangstøa er en del av?

Johan Andreas Nilsen Selnes, 1882 – 1949, hadde tre barn, det er de to gjenlevende Harald (88) og Bjarne (83) som i dag har fritidsboliger i Gangstøa, Harald barndomshjemmet og Bjarne husene på gården etter farens bror. Deres sterke tilknytning til Gangstøa gjør at de er der så ofte de kan hele sommeren, der også deres familier samles.

Harald Selnes

Urmakermester Harald Selnes hadde helt fra tidlig barneår stor interesse for klokker. Som alle andre guttunger likte han å skru og mekke, ta de fra hverandre og sette dem sammen igjen, det siste med vekslende hell. Like etter krigen ordnet han seg et lite rom på posthuset på Revs-

neshagen der han drev med reparasjon av klokker. I liket med de fleste andre ungdommer på Selnes måtte også Harald reise til byen (Trondheim) for å skaffe seg en yrkesutdannelse. Etter hvert tok han både svenne- og mesterbrev som urmaker og drev en urmakerforretning i Nonnegata helt frem til 2005 da han pensjonerte seg. Under et stort oppslag i UKE- Adressa 5. oktober 2002 ble han spurt om han ville prøve å henge med i tiden, nølte Harald et øyeblikk før han svarer:

– Det blir nok ikke noe av det, nei.

Men det er ikke det vi skal snakke om, det er Haralds gedigne samling av klokker og ur av alle slag som han har i et lite rom i barndomshjemmet. Marie, hans kone, ble svært glad da jeg sa jeg ville ta bilder av samlingen, da måtte Harald rydde opp! Rommet var så lite og fullt av klokker, hvor mange det var kunne verken han eller Marie si noe om. En vidvinkellinse måtte til for å få med mest mulig av samlingen på bildene.

Harald viser meg et barometer. – Dette var værværslinga på Selnes i 30 årene forteller Harald, pappa brukte å gå på posthuset og da spurte naboene om hvordan været ville bli fremover. Det var ikke yr, radioer, TV

eller annet som kunne fortelle hvordan været ville bli, barometer og andre værtegn var det folk så etter sier Harald.

Bjarne Selnes

Elektrotekniker Bjarne Selnes har alltid hatt en spesiell interesse for radioer, selv om han som liten gutt ble skremt første gang han hørte på radio. Det skjedde hos hans fadder, Eivind, som bodde i en rød stue ved sjøen og hadde radio. Bjarne kunne ikke skjønne at den brune kassen kunne snakke! Mange år senere hengte han opp en antenne som gikk fra fjøset og helt opp til haugen over Winganhuset. Men redselen satt ikke i lenge, Bjarne ble lidenskapelig interessert i radio, han gikk så langt at han bygget sin egen radio, Sputnik i 1958.

Som sin bror og de fleste andre måtte også Bjarne reise ut av bygda for å få seg en yrkesutdannelse. Bjarne utdannet seg innen elektroinstallasjon. Han endte opp som leder for måleravdelingen i Oslo Energi som han var da han gikk av med pensjon. Bjarne hadde også en tid jobb ved Radionette radiofabrikk, såpass måtte det være med hans interesse for radioer! Han er også medlem av en radiohistorisk forening, der Bjarne har skrevet en rekke

1: Flere klokker og ur fra Haralds imponerende samling. 2: Barometeret som ble brukt som værvarsling på Selnes i 30- årene. 3: Bjarne blant noe av sin radiosamling på loftet i Gangstøa. 4: Bjarne har også en imponerende samling 78 plater. Alle foto: Bjarne Selnes.

artikler i deres medlemsblad, «Hallo, Hallo». Bjarne har systematisert sin samling av radioer og annet, han nummerert dem og ført det sirlig inn i kartotek. Det han savner er å få samlingen presentert på en bedre måte.

– Jeg tror ikke det blir i min tid det blir bygget et kombinert radio og klokke museum her i Gangstøa sier Bjarne

Arven etter faren Johan A N Selnes

I tillegg til alt dette har Bjarne tatt hovedansvaret for å forvalte arven etter sin far. – Det har vært en stor jobb sier Bjarne. Han har samlet alt etter sin far Johan som var forfatter, journalist, fotograf, musiker og komponist.

– Jeg har ikke tall på alle kvelder jeg har sittet på Universitetsbiblioteket i Oslo og gått igjennom mikrofilm av aviser og tidsskrifter i Norge som faren skrev for sier Bjarne. Der fikk han også god hjelp

til å kontakte Amerikanske bibliotek for å finne det faren hadde gitt ut i USA både mens han bodde der og ellers.

– En kolossal jobb, den har jeg brukt mer enn 30 år på, sier Bjarne.

Mindre kjent for oss i dag er at Johan var sentral i musikklivet på Selnes i mellomkrigstiden, blant annet dirigerte han flere kor. For oss på Selnes i dag er det bildene Johan A N Selnes tok av Selnes helt fra år 1900, noen av disse er også utstilt i forsamlingshuset Åsvang på Selnes. Heimbygdslaget har de fleste bildene i sitt arkiv.

En liten kuriositet om Selnes som slektsnavn

Da jeg vokste opp på Selnes i 50- årene var det en 8 – 10 familier som hadde slektsnavnet Selnes. I dag er det ingen fastboende på Selnes som bærer navnet, og av de med fritidsbolig er det bare Harald og Bjarne med familier som heter Selnes.

Et klenodium, en variabel kondensator fra radioens barndom til å forandre frekvensen med.

Blir kalt «Marconikondensatoren». I Norge finnes det bare 4 – 5 stykker. Foto: Bjarne Selnes.

SELNES 4H – 40 ÅR

1979 - 2019

av Astrid Gravås Husby

Selnes 4H ble stiftet av noen entusiastiske foreldre på Selnes, februar 1979. Et sterkt ønske om å ha en fritidsaktivitet i nærmiljøet for barn og ungdommer vokste. Valget falt da på 4H som var landbruksrelatert, og en aktivitet som hadde et mål om å skape engasjerte og ansvarsfulle samfunnsborgere.

Selnes 4H ble startet opp, og hadde det første året 15 medlemmer og 3 rådgivere. Klubben har gjennom årene utviklet seg til å bli en meget aktiv klubb. Har i alle år hatt månedlige medlemsmøter, og mange andre aktiviteter både i nærmiljøet, i fylket, på landsbasis og ut i verden. Gjennom de 40 årene har Selnes 4H hatt 110 medlemmer og 25 rådgivere. 35 av medlemmene har vært med løpet ut å fått plaketten med vitnemålet. Da er det sikkert mange som lurer på hva 4H egentlig er! 4H Norge er en landsomfattende, ideell barne- og ungdomsorganisasjon som er livssynsneutral og partipolitisk uavhengig. 4H er et nettverk av barne- og ungdomsorganisasjoner over hele Norge.

4H ble starta i USA tidlig på 1900-tallet, og har sterke røtter i landbruket. Det drives blant annet egne gårder og setrer gjennom 4H. 4H i USA blir administrert av det amerikanske landbruksdepartementet, mens den norske organisasjonen er helt selvstendig. Formål er at 4H skal utvikle en aktiv og samfunnsengasjert ungdom med ansvarsfølelse og respekt for natur og mennesker. Mottoet vårt er «Å lære ved å gjøre.» Vi har også et 4H-løftet: «Vi lover å arbeide mot det mål å bli en ungdom med klart hode, varmt hjerte, flinke hender og god helse.» 4H er en medlemsstyrt organisasjon hvor medlemmene selv bestemmer hva de vil utforske og tilegne seg kunnskap om. 4H-Programmet er delt inn i områdene: Natur, Kultur, Samfunn, Helse.

I løpet av et år skal medlemmene i 4H arbeide med et selvvalgt prosjekt. Prosjektet er det ingen grenser for hva det kan dreie seg om. Bare fantasien som stopper deg. Tema kan være alt fra fjellklatring, søm, legobygging, oppkjøring, dropskoking, husdyrhold. Finner man ikke et prosjekt som passer, så kan man lage et selv. Ved godkjent prosjekt og oppmøte på mer enn 50 prosent av møtene, tildeles man hvert år et merke. Etter 7 år når man toppen og mottar 4H-plaketten og vitnemålet. Dette vitnemålet kan brukes ved søknad om skoleplass eller jobb. Nesten 15 000 norske barn og unge er medlem i 4H Norge, og vet hvor spennende, morsomt og utfordrende 4H-ere har det.

I dag har Selnes 4H 15 medlemmer fra 8-17 år. En fin gjeng som tar vare på hverandre, og lærer seg å samarbeide tross stor aldersforskjell. Vi har medlemsmøter hver måned, og andre aktiviteter som styret bestemmer seg for å arrangere. Det kan være bowling, skidag, overnatting, m.m. Selnes 4H arrangerer hvert år i pinсен en «Sommertrim» som er en natursti med premiering. Alle er velkommen for å delta. Her lærer medlemmene hvordan de skal arrangere. De planlegger, gjennomfører og evaluerer. Mye læring ved å gjøre! Fylkesleir er sommerens store høydepunkt! Da drar de medlemmene som ønsker det på leir. Der treffer de nye og gamle 4H-venner. Deltar på selvvalgte aktiviteter og turer. Vi spiller også volleyball, den store sporten i 4H. Selnes 4H har hevdet seg godt i Volleyballturneringene, og kan smykke oss med å ha vært blant de tre beste lagene flere ganger. 2004 ble fylkesleiren arrangert på Selnes. Hele bygda ble engasjert. Ca. 400 4H'ere kom til Selnes på tidenes leir!

Høsten har vi en hyttetur med overnatting der alle juniorer og seniorer holder en

klubbaktivitet for de andre medlemmene. Klubbaktiviteten er en aktivitet der medlemmet snakker og lærer bort, gjennom en aktivitet, det de selv har lært gjennom sitt årsprosjekt. Det siste store fellesprosjektet Selnes 4H har i 4H-året, er en stor høstfest. Da setter medlemmene sammen en underholdning/revy på ca. 1 time. Det er iherdig øving i en måned, med mange replikker og kostymeski i tiden fram mot høstfesten. Vi kommer alltid i mål!

Årets høstfest ble en jubileumshøstfest for å feire våre 40 år. Arrangementet fant sted 26. oktober i Åsvang. Der var det knakende god underholdning og servering av kaffe og kaker, loddsalg, vurdering av medlemmene sine prosjekt med påfølgende utmerkelser. I november har Selnes 4H hatt årsmøte der nytt styre blir valgt på demokratisk vis. Da ble det også valgt rådgivere, voksne, som de ønsker å ha med seg neste år. På årsmøter og styremøter er det bare medlemmer som har stemmerett. De voksne, rådgiverne, er der for å veilede og gi råd.

I januar 2012 ble årets styrevervkurs arrangert av Selnes 4H. Over 100 4H'ere fra hele fylket kom til Mælan Skole for å lære mer om organisasjonsarbeid. 4H-medlemmene lærer hvordan sitt nye verv er, og hva som forventes av en leder, nestleder, kasserer, sekretær og styremedlemmer. Alle verv blir stående på vitnemålet sammen med de godkjente prosjektene. Dermed viser vitnemålet hvilken erfaring du har innen organisasjonsarbeid, og litt om hvordan du er som person og hvilke interesser du har. Selnes 4H er en av de eldste 4H-klubbene i fylket, noe vi er særdeles stolte av. Planen er å fortsette og gi samme tilbud til barn og unge i mange år framover

Å segle over kvelvet

av Eilert Bjørkvik

Det finnes fortellinger om redningsdåder på sjøen utført ved å segle over båtkvelv. I Fosens Blad 5. august 1935 fant jeg denne fortellingen fra Stjørna. De personer som nevnes, er skriveren Johan Jensen Selnes (1855-1937) og de som var med, Jens Pedersen Selnes (1829-1905) og Ole Johnsen Refsneshagen (1819-1878). Ortografien i avisa er beholdt. EB

Reddet 3 mennesker ved å seile over hvelvet

Da jeg av avisene har lest om staværingene som reddet menneskeliv ved å seile over hvelvet, kom jeg i hug hvad min far, Jens Pedersen Selnes, fortalte mig som ung gutt. Det er nu lenge siden, da jeg selv er 80 år.

Han fortalte omtrent følgende. Det var en høstmorgen vi kom på land i Fevåg fra drivgarnsfiske på Stjørnfjorden. Det var sterk nordvestlig storm med høi sjø. Vi var 5 mann om bord foruten hovedsmannen, Ole Johnsen Refsneshagen. Da kom det bud fra beboerne på Bakstenen om at de så tre mann på et båthvelv midt ute i fjorden. Båtmannskapet valgte mig som var ung til å gå op til en haug med et flagg for å signalisere til redningsbåten den retning den måtte ta for å finne de som red på hvelvet, og karene satte av sted utover i sin føringsbåt.

Da Ole Johnsen kom så nær at han fikk øie på de tre mann på hvelvet, holdt han kursen med vinden og kjørte rett på den hvelvede båt. Ole Johnsen og hans menn stod parat på begge sider. Hvelvet sank under færingen og fiskerne blev reddet i samme øieblikk. De var plassfolk fra Vassbygden i Agdenes. Noe Carnegies heltefond eller medalje blev det ikke, da redningsmennene mente at de bare hadde gjort sin simple plikt mot medmennesker i livsfare.

Revsneshagen 31.7.1935. Johan Jensen Selnes.

Henningheia i Hogsdalen

Henning Henningsen var den siste beboeren i Hogsdalen. Det var om vinteren og Henning hadde vært nede ved sjøen og proviantert. På heimveien hadde han møtt på uvær og han omkom.

Han ble funnet om våren, det var på nordsida av myra før en kommer til Buskaret. Henningheia har vel navnet sitt etter denne hendelsen. Dette ble nedtegnet av min tante Lovise Moholt.

– Lars Bromstad

Sørfjord Boksfriseri

Telefon: Meieriet

Utleie av frysebokser. Kr. 25,00 pr. år for 50-liters.
Kr. 50,00 pr. år for 100-liters.

Ingen familie uten en fryseboks!

Frisk mat året rundt. Abonner på en boks før sesongen.

Fra et framlegg for heimbygdslaget om landskap og eldre bosetting

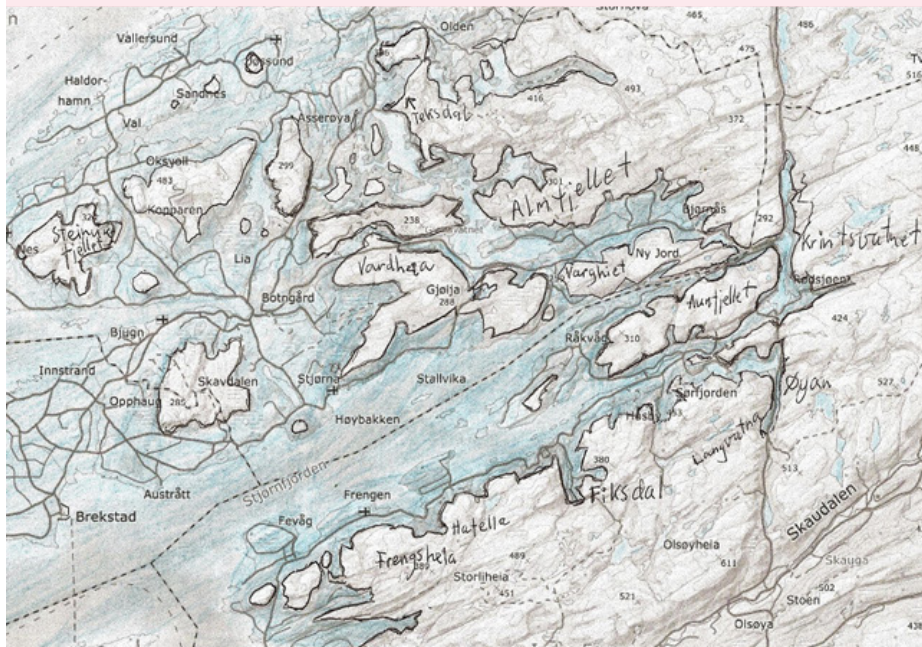
av Tore Otterstad

Denne artikkelen er bygd på et framlegg eller foredrag som jeg holdt for Heimbygdslaget i februar i år. Jeg ble bedt om å få noe av stoffet med i Årshftet og det har jeg gjort et forsøk på. Om enn i forkortet form. Tema for denne delen av foredraget handlet minst like mye om geologi som historie, men i mangel av geologer innenfor lagets rekker så ble jeg nødt til å gjøre det beste ut av situasjonen. Jeg har brukt nettstedene til Kartverket, Norges geologiske undersøkelse, Google Earth og lignende programvare for kart.

Jeg har ellers konferert med de som har mer kunnskap om geologi enn jeg selv, samt benyttet meg av tilgjengelig litteratur som beskriver området mer detaljert. (Eventuelle interesserte kan ta kontakt for liste over litteratur) Forarbeidet dreide seg i hovedsak om å rekonstruere havnivå på forskjellige tidspunkt gjennom å tegne ganske enkle kart etter høydekotene i landskapet. Mest fordi jeg var nysgjerrig på om denne tilnærmingen kunne gi et klarere bilde av muligheter og begrensninger som landskapet stilte fortidens stjørnværing overfor. Men også med tanke på å påbegynne et arbeid med å kartlegge mulige fortidsminner i området. Jeg har her fokusert spesielt på Sørfjorden der det er synlige endringer i landskapet med hensyn til strandlinjenivå opp gjennom tidene. Antall funn av fortidsminner er lavere i Stjørna, spesielt innover i fjorden, sammenlignet med andre steder på Fosen. Om dette skyldes at fjorden har vært regnet som avsides i forhold til datidens ferdselsruter, og dermed vært lite attraktiv for bosetting og annen aktivitet, eller om dette skyldes at store deler av Stjørna ikke har vært viet mye oppmerksomhet fra fagmiljøene, kan sikkert diskuteres. Jeg tror sistnevnte argument også hører med i bildet. Som vi skal se så var området nesten avfolket i seinmiddelalderen, noe som også bringer fram spørsmålet om næringssmuligheter i tidligere tider.

Jeg vil her bare skrape litt i overflaten av Fosens og Stjornas eldre historie gjennom å se på endringer i landskapet som skyldes landheving eller strandforskyvning. Ved å

Havnivå 170 meter høyere enn i dag. Dagens kart over Fosen kan skimtes som underlag for påtegningen. Landskapet ligner her mer på skjærgård enn fjordlandskap. Den marine grense handler om det tidspunkt da havet var på det høyeste som følge av at isen hadde presset landet maksimalt ned ved slutten av forrige istid.

følge høydekotene i landskapet får man et omtrentlig bilde av strandforskyvningen. På denne måten kan man gjøre et forsøk på å rekonstruere karakteristiske trekk i landskapet i tidligere tider.

Om vi hadde hatt anledning til å reise femten tusen år tilbake i tiden, så ville vi kunne sett spektakulere naturkrefter forme landskapet på Fosen. Istidens kilometertykke breer smeltet da klimaet ble mildere. Over en periode på fem til sju tusen år forsvant breene og etterlot seg et landskap av stein og urgammalt skrot på reinskrapa berg. Ingen vegetasjon, mest bare gråstein og sjø. Breene hadde plukket med seg enorme mengder med løsmasser gjennom den siste istiden som begynte hundre og femten tusen år tidligere, og nå ble alt materialet dumpet mens enorme fosser og breelver hamret ned på landskapet. Sporene etter breenes bevegelse i sluttfasen ser vi blant annet i ripene på dagens fjelltopper. Store basseng, elveløp, U-daler og fjorder ble skapt i denne prosessen. De to Osavatna og elveløpet ned mot Sørfjorden er noen av mange eksempler på dette.

I dag kan vi se filmopptak fra bresmelting på Grønnlandsisen. Her kan vi få et hint

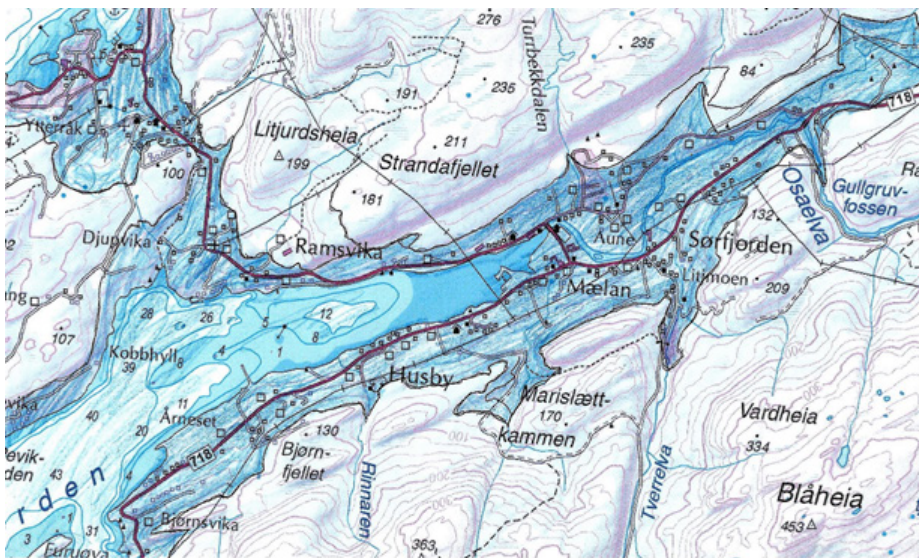
om de nedsmeltinger som fant sted for elleve til sytten tusen år siden. Da istiden var over for omtrent elleve tusen år siden må landskapet, som lå øde og grått tilbake, ha fortont seg som et forrevent ødeland.

På land fantes ikke folk som kunne ha bivånet spetakkelet, men mange dyrearter både på land og i sjøen fulgte etter isfronten. Ved tidevannsbreer er det veldig næringsrikt for fisk og marint liv, og blant annet trives reinsdyr med det kjølige underlaget som isen gir. Det fortelles at det er funnet knokler fra hval et godt stykke innom Saglia i Sørfjorden, og en slik knokkel skal visstnok ha blitt brukt som hoggstabbe på en av bygdens gårder.

Isens tyngde hadde presset landskapet nærmere to hundre meter ned i forhold til dagens havnivå, og i årtusenene som fulgte steg landet gradvis oppover igjen. I første omgang gikk denne prosessen fort, og med en framdriftstakt som variert fra sted til sted, men etter hvert ble hevingen av landet en mer jevn prosess som pågår fremdeles. Landhevingen er svakere lenger ut mot kysten og mest betydelig langt inn i landet. I vårt område regner man med at landet stiger opp av sjøen med en hastighet som tilsvarer omkring tre til fire

Havnivå 120 meter over dagens da landet var blitt isfritt for 11 000 år siden. Utsnitt av området fra Gjølga til de innerste deler av Sjørnfjorden. Lange fjordarmer snirklet seg inn i landskapet etter som landet steg og sjøen var på retreat.

For fem tusen år siden ble dyrefigurene på Gjølga risset inn i berget. Sjøen lå den gang 50 meter høyere enn i dag. Så godt som alt av dagens bosetting i Sørkjøl ligger under datidens strandlinje.

millimeter i året. For hvert av de senere årtusen har landet hevet seg tre til fire meter. Trøndelag og deler av Nordland, sammen med området rundt Oslofjorden, har størst grad av landheving. Dette betyr at den mye omtalte stigningen i havnivået blir motvirket av landheving i disse områdene. Derfor har forskere for inntil få år siden forventet at strandlinjen i disse områdene vil fortsette å øke landmassen på bekostning av sjø-nivået. Per i dag har dette bildet endret seg til at forskerne anslår at det globale havnivået vil stige mer enn den lokale landhevingen kan utligne, og det er nå spådd at strandlinjen, som følge av global oppvarming, vil ligge opptil åtti centimeter høyere om hundre år i vår del av landet. Dette er kjernen i en global debatt der det er heftig diskusjon omkring disse kompliserte problemstillinger.

Denne artikkelen tar ikke standpunkt med hensyn til framtidig scenario, men forholder seg kun til fortiden.

For mellom ti og elleve tusen år siden var Osaelvassdraget isfritt. Isfronten lå rett øst for det innerste Osavatnet, og dens ferd østover fortsatte ufortødent. Isen hadde etterlatt seg løsmasser som den hadde fordelt fordelt på veien fra Øyan i Indre Osaavatnet til lenger ut i fjorden. I Sørkjøl la det finslipte materialet seg (siltene) som elvesletter midt i dalen, mens det tyngre materialet ble deponert som morener på langs eller på tvers av dalsidene. Det meste av dette materialet er senere erodert av skråningsprosesser og elver. De svære steinurene ved foten av fjellene er imidlertid ras som har funnet sted i løpet av de ti tusen år som har gått siden den siste

istiden var over. Mesteparten som konsekvens av trykkavlastning når breene trakk seg tilbake.

Etter at isen forsvant og landet ble tilgjengelig igjen, ankom først de dyrearter som trives i denne klimasonen. Det var begynt å gro vegetasjon i deponiene av løsmasser, og gråfargene ble etterhvert supplert av grønt og andre fargenyanser. Gress, trær og skog gjorde områdene mer innbydende for folk og dyr. Man finner spor av reinsdyr og andre arter.

Menneskene som jaktet disse dukket opp noen årtusen senere. De eldste spor etter mennesker i området er fra omtrent 8200 siden. Dette var steinaldermennesker som hadde en nomadisk livsform. De beveget seg over større områder og tilpasset seg sesongenes muligheter gjennom årets gang. De var ikke å regne som fastboende, men kunne ha flere faste baser eller tilholdssteder over lengre tidsrom. Jordbruket i denne delen av verden kom langt senere. Fangst og sanking var næringsgrunnlaget.

En enkel rekonstruksjon av havnivået rett etter istiden viser hvilke områder som var egnet for bosetting, og som dermed kan inneholde arkeologi fra steinalderen. For ti tusen år siden strakk Sørkjøl seg helt inn i Indre Osaavatn. Havnivået var mellom 120 og 130 meter høyere enn i dag. Osaavatna var en av to fjordarmer i Sørkjøl, hvorav den andre gikk opp til nedre del av Moholts anlegg på Haugamyran. Strandkanten var like ovenfor Rogn-dalen.

Nordkjøl gikk på dette tidspunkt helt opp til Krintsvatnet og Rødsjøvatnet, som utgjorde den innerste delen av fjorden. På nordsiden av Nordkjøl gikk fjorden inn ved Dueskaret, som den gang var et trangt sund. På den andre siden av Dueskardfjellet gikk sjøen over Gjølga og videre via Teksdalsvatnet til kysten i området rundt Lysøysund. Litt overraskende er det kanskje at sjøen også fortsatte østover over Elveng og helt inn i Øvre Høgsetvatnet, som den gang var saltvannshabitat. Ramsbakkjønnna var også en liten fjordarm eller vik.

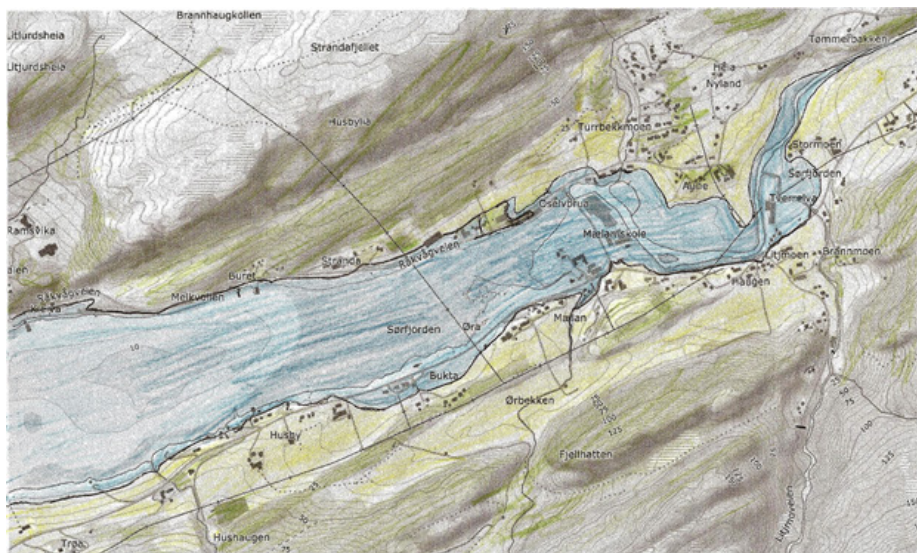

Med dette kartet som utgangspunkt så kan man få et bedre inntrykk av for eksempel ferdeselsårer som var mulig og omvendt. Blant annet er landstykket mellom Rødsjøvatnet og Indre Osavatn interessant som et slags eid mellom innerste del av Nordfjorden og Sørfjorden. Man ser flere slike eksempler som kan hjelpe med å fokusere på områder der det kan ha vært tidlig menneskelig aktivitet.

Gode havner kan også peke på områder med mulighet for å finne arkeologi. Den beste havna inne i Nordfjorden lå i en vik mellom Høgsetmarka og Hemingdalskammen. Denne vika fortsetter i sørvestlig retning opp til Grandalstjønna, og dette faret ender i Aunstien. I Kvernhusvika gikk ellers sjøen inn i ei vik som endte i Damvatnet. Dette kunne også være ei god havn. Når det gjelder landskapsområdet rundt Stjørnfjorden, så foreligger det få skriftlige kilder fra før tidlig nytid. En svært viktig kilde til forståelsen av hva området har betydd for mennesker i tidligere tid er vedlegget til erkebiskop Aslak Bolts jordebok «Eigner i Stjørn» som anslås å ha vært lagt til hoveddokumentet rundt 1500.

Kilden forteller om at bare gårdene Eid og Fevåg, som begge ligger ytterst i fjorden, var i drift i seinmiddelalderen. Det kan være naturlig å tenke seg at området ble avfolket i tiden rundt Svartedauen på midten av 1300-tallet. Samtidig nevnes de mange ødegårder lenger inn i fjorden ved navn, og dette viser at hele området har vært i bruk også i høymiddelalderen. Sannsynligvis også tidligere. Så langt har gårdsnavn og funn av kulturminner tegnet et bilde der gårdene Fevåg, Selnes – Refsnes, Eide og Heggvik kan være fra eldre jernalder. Gårdene Hals, Fitje og Husby er andre kandidater til å stamme fra så langt tilbake, men funn som kan dateres til denne perioden gjenstår å finne på disse gårdene. Jørn Sandnes åpner også for flere gårder, men når navn og andre spor er forsvunnet forlengst så blir det med spekulasjoner.

Funn fra bronsealder og steinalder finnes det også mange av i Stjørna, men her regnes ikke nåværende gårdssystem å ha vært etablert. I bronsealder finnes eksempler på fastboende som drev jordbruk, men i norsk historie snakker man om et kontinuitetsbrudd i løpet av jernalderen

Ved slutten av eldre jernalder, et par århundrer før vikingtid, lå havnivået omtrent seks meter høyere enn i dag.

Utsnitt fra samme kart som ovenfor. Her ser man et stort basseng mellom Stormoen og Lillelmo som flommer over blant annet tomten til Fosen Landbruks og industriservice AS.

når det gjelder gårdssystemet som vi nå har hatt et par tusen år. Områdene ytterst i Stjørnfjorden utmerker seg også her med kulturminnefunn som vitner om menneskelig aktivitet, men når det gjelder steinalder så virker spor av aktivitet å være spredt over et større område.

Sikkert er at eiendommer i Stjørna ble oppdelt i en rekke bruksenheter, med forskjellige geistlige eiere, før slutten av middelalderen, selv om de større gårdene Husby, Fitje og Hals dominerte som hovedgårder i Indre Stjørna. Fragmenteringen vitner om lengre tids bruk. De opprinnelige beboere må på en eller annen måte ha avhendet godset til forskjellige geistlige aktører etter Svartedauen. Resultatet er uansett at området, i hovedsak, var

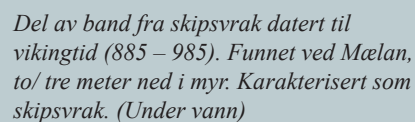
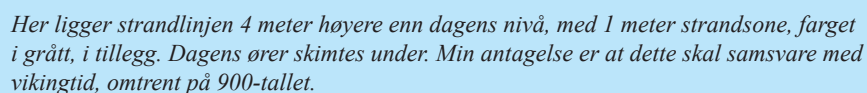
eid av geistlige aktører i tiden før adelen på Austrått fattet interesse for området rundt 1500. I hvilken grad Austrått har vært eiere av jord i Stjørna før denne tid er ellers usikkert. Sannsynligvis har de eid noen av gårdene før de makeskiftet til seg så godt som hele Stjørna på begynnelsen av 1500-tallet.

Stjørnas strategiske betydning, som et attraktivt område for forskjellig næringsdrift, har endret seg gjennom forskjellige perioder. Friskt i folkeminnet er sildefisaket, som har vært av landets beste i perioder fra 1600-tallet og helt fram til sekstitallet. Skogsdrift har også stått sentralt i lokalhistorien. Hva var det ved dette området som tiltrakk seg mennesker før silda ble stornæring?

Om vi går fram til vikingtid så lå strandlinjen omtrent fire meter lenger inn i landet enn i dag. Som neste kart viser så

Når det gjelder selve funnstedet så ligger det nær elvesvingen og en del av elva som for tusen år siden later til å ha dannet en god havn. Denne lå like ned for den sannsynlige beliggenheten til gården Fitje. Elva var den gang bredere og dypere på dette

Fra 1000-tallet og fram mot midten av 1300-tallet var det generell befolkningsvekst i Norge. I denne perioden er det naturlig å anta at også Stjørna ble gjenstand for befolkningsvekst og nydyrking av jord. Landheving tørrla gradvis nye områder for dyrking og det kom til nye gårder. En gang i tiden under eller etter Svartedauen ble området avfolket. Gjengroing var naturlig nok resultatet, og først på 1500-tallet kom de første tilløp til ny bosetting i indre deler av Stjørna. Disse menneskene kom ikke hit for å drive jordbruk. Før sildefisket kan skogsdrift derimot ha lokket innflytterne. I neste omgang ble sildefisket viktigst. Det kan se ut til at jordbruksdrift like gjerne kunne ha vært en bi-gesjeft for de fleste.

Vi kjenner til overleverte fortellinger fra familier som ankom Sørfjorden tidlig på 1800-tallet. Disse forteller om at store deler av bygda ennå ikke var ryddet for skog da de rodde opp elva. Det tok altså mange århundrer å ta tilbake det som hadde grodd igjen etter Svartedauen. For de som ønsket å satse på jordbruk så var det områder lenger inn i Trondheimsfjorden som egnet seg langt bedre.

Slik kan det ha vært også i eldre tid i Stjørna. Jordbruksarealet var enda mer begrenset, og årsak til datidens bosetting bør forklares ved å trekke inn andre mulige næringsveier. Jordbruk som sådan åpnet sannsynligvis kun for et begrenset antall aktører.

Jørn Sandnes skrev i 1966 en artikkel for Fosen Historielag der han brukte gårdsnavnene og stedsnavnene som kilde til kunnskap om eldre tider. Tor Stallvik fulgte også i dette sporet i forrige utgave av heimbygdslagets årshefte. Navn, kulturminnefunn og kunnskap om landskapets endringer er alle innfallsporter til den delen av lokalhistorien som ikke er beskrevet i samtidige skriftlige kilder. De spekulasjoner jeg har kommet med i denne forbindelse har handlet om å kombinere forskjellige innfallsvinkler, hvorav fokus på landskapsendringer har vært et interessant eksperiment. Strandforskyvning kan blant annet bidra til å tidfeste gårdstun, gjenfinne ferdselsårer som var aktuelle på tidligere tidspunkt, avdekke tidsbestemte havner, synliggjøre jordbruksarealers tilgjengelighet i tidligere tider, samt avsløre potensielle steder for tidlig bosetting.

Funnstet ligger nå 5 moh, men skipsdelene ble funnet omtrent en meter ned i myr. Løsmassene her er elveavsetninger. Funnstedet ligger i svakt skrånende myrholdig dyrket mark. Funnet ble gjort noen titalls meter vest for dagens elvekant. Gul markering av funnstedet.

Utdrag fra Jørn Sandnes: Gardsnavn og bosetting i Bjugn og Stjørna. Fosen historielag. Årbok, 1966.

Hva gårdsnavnene forteller oss om eldre tider:

- Sannsynlighet for at noe få gårder ytterst i fjorden, som Fevåg og Eid, var ryddet i eldre jernalder. (før 550). Usammensatte naturnavn som Eid må regnes å være fra førkristen tid. Bosettingen var i hovedsak konsentrert om Ørland og Nes i jernalderen. Flere sikre gravfunn gjør Fevåg til sannsynlig senter i Stjørna, omkring år tusen. Også jernalderfunn på denne gården.
- Områdene Eid, Fevåg og Selnes-Refsnes peker seg ut som bosettingssentra ved Stjørnfjorden.
- Også Refsnes (Refseid) har gravfunn fra yngre jernalder.
- Husby og Selnes regnes for sikre gårder fra førkristen tid. Husby pga navnet, og Selnes som følge av at gården omtales i Aslak Bolts jordebok, og betegnes som et aun, Seljuset, som har vært en stor gard. Det er også gjort funn av en samling perler på Selnes som regnes for å være fra førkristen tid.
- Navn på -stad finnes ikke i Bjugn og Stjørna.
- Navn på -heim finnes heller ikke i Stjørna.
- Navn på -set regnes for å være yngre og ringere gardar fra vikingtida (800 – 1050). Disse er godt representert, både i Bjugn og i Stjørna.
- Laupaseter, Legdeseter, Huffuaseter, Wariesett, Ruxsetther, Schindesetther må være gardar som ble ryddet i vikingtida.

- «Der bosettingstilhøva til tider har vært så labile som i Bjugn – Stjørna, vil navneskifte bli ekstra vanlig, jfr. Seljeset – Selnes og grannegarden Refseid – Refsnes.»
- Sandnes anslår at det, i Bjugn og Stjørna, var ryddet minimum 18 – 20 gardar i førkristen tid. Sannsynligvis en god del flere, men kun inngående lokale granskninger kan bringe dette på det rene.

- Omkring år 1300 har det kommet et betydelig antall flere gårder: Heggvik, Søtvik, Wederiik (Brannvik eller Stallvik), Råk, Hals, Fitje, Fissdal, Kippneset, Harbakken, Rølande.
- Sandnes hevder at jordeboken skiller mellom aun og råk. Aun er nedlagte gardsbruk, råk er beitemark der det ikke har bodd folk før. Han mener dette tilsier at det var tynn bosetting i Bjugn og Stjørna før 1350. Brukbart rydningsland som bare lå for fefot.
- Etter Svartedauen er det skattebønder bare på gardene Bjugn, Erisvik, Ervik, Eid, Fevåg.
- I 1550-åra er det omtrent dobbelt så mange. 23 fullgardsmenn i Bjugn og 7 i Stjørna. I Stjørna Rødsjø, Fiksdal, Fevåg, Eid, Warieset + et par andre..(skipsskatten 1557-1559). En rekke gardar ble tatt opp mellom 1520 og 1550.
- I 1661 (Landkommisjonens jordebok) nevnes 36 gardsbruk fra Stjørna og 20 fra Bjugn. Stjørna må ha hatt en sterk framgang på 1500 – tallet og 1600 – tallet.

Helga Wåbenø med naustet i bakgrunnen. Foto: Åse Hammer

Ole Wåbenø, naustet til høyre i bildet.

Naustet i Tobakkvika

av Eilert Bjørkvik

Naustet falt ned midt på 1940-tallet. Det bør være en oppgave å få gjenreist et naust der det gamle sto for å få et fullstendig bilde av den gamle husmannsplassen. Kanskje finnes det et gammelt naust som kan flyttes dit, eller det kan forsøkes å skaffe midler til et prosjekt for bygging av nytt naust. Stjørna heimbygdslag er interessert i bilder som viser det gamle naustet.

Åse Hammer har to bilder der naustet er med. På det ene er det hennes tante, Helga Wåbenø som melker geita, som er motivet, men det falleferdige naustet vises i bakgrunnen. Det andre bildet er et vinterbilde med onkel Ole i forgrunnen og røstet på naustet skimtes i bakgrunnen. Solveig Pevik, Åses mor og Helgas søster, har under bildet skrevet «Naustet heime på øya. Vi ser bare taket, men det var stort, med stort loft, hvor det var mye deilig klippfisk.».

Åse husker at da hun som jentungen var på besøk i Tobakkvika hos mormora Laura Wåbenø var naustet så falleferdig at barna ikke fikk gå ned dit for å leike.

Et lite utdrag fra intervju med Peder Mælan

Peder Mælan var født i 1898 og var bonde på Tømmerbakken i Sørfjorden. Han var en av flere stjernværingar som ble intervjuet av Oddmund Otterstad i 1976. Som ung student fikk han i oppdrag gjennom Universitetet i Trondheim å intervju lokale informanter fra Stjørna i forbindelse med bokprosjektet «Arbeidsfolk forteller» som Professor Edvard Bull og hans assistent Dagfinn Slettan sto bak. Lydbåndopptakene, med omkring 30 timer med intervju av stjernværingar, har ligget bortgjemt blant annet arkivmateriale i mange år og er nå digitalisert av intervjueren selv. Denne kilden rommer mye interessant stoff om Stjørnas lokalhistorie og dette lille utdraget viser bare en lite fragment av et omfattende materiale. Avskriften her er forsøkt gjort på trøndersk av Tore Otterstad. Svært lite er endret fra originalopptaket.

Peder: Ja, når det va julselskap her, så komn hit hainn Simen Fessdaln. Dæm hadd no ti onga kvar hainn far og hainn Simen, veit du. Kjerringa og mærra skoill no værra drektig kvart år, vess itj så va de itj som de skoill værra. Åssån Per Utme Sjøen. Han va bror hennes Siri Mælan, onkeln hass far. Å Per-Ane. Hu va å ifrå Rennbu. Stor svær kjerring. Hu ha no bærre ein onge.. hainn Sivert Persa der. Det e derre hainn stamme frå hainn Simon Husby og derre mainnskafe der, veit du.

Benjamin Mælan og Grete, aill dæm va her i julselskap. Derre va vel i 1907..ja 1906. Æ e fødd i åttånetti æ veit du, va vel en sju ått år, men æ kjæm no væl i hau de. Dæm kom no derre tøttan da veit du..me heimgjort stakka me lomma bakpå ræva. Dæm ha de før veit du. Å der hadd dæm salmboka å der hadd dæm brillan nerri, å pængboka. De va ei svær lom. Men så kom a Grete Mælan frå byn å ha nyeste moten hu. Hu ha ein svartstakk som va finar hu da, å da ha a fløtta lomma frampå butjen. Å da vart de omlægging tå derre, du veit de va fæm dofte ti derre stakken deres veit du.

Oddmund: Fem..?

Peder: Fæm dofte. Tre bakom, de va så my rønka da på derre, å så va de to framom, så dæm hadde ein saum mett ætte stakken veit du. Å så mått dæm ta ti doften da, å hoill i, sånn at dæm kom te i lomma bakom, men de va så my greiar når a va framom veit du.

Kaillan snakka no om hesta å dyr å drefta. Å når

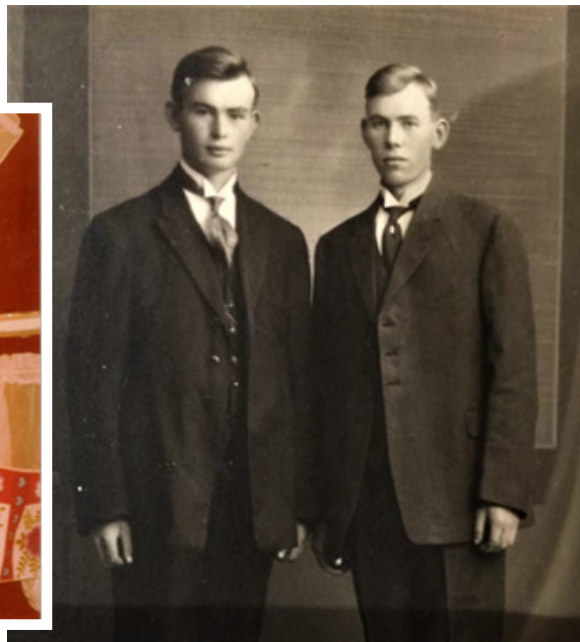
dæm ha ete rømgrauten da, å fått heimbrygga øl på en karaffel, hainn far laga itj nå sterkt øl. Dæm satt no å drakk øl fer å slokk tørsten ætte meddagsmaten. Det va no som regel steik, svinsteik de da veit du. Sylt å greier. Dæm åt godt gamlingan. Når dæm ha ete å kosa sæ da utover, sånn når klokka vart fir. Så mått dæm no åt fjøse da før det vart mørkt. Dæm ha no itj nå ainna einn e parafinløkt. Før te fjøse da heile kula, fer å sjå på krøtteren hennes Karoline. De va kvinnfolkan som ha fjøse. Dæm såg over sauene og kyrn. Snakka om ka som va bæst kua. Å når dæm kom inn igjen da, så bars de oppå loftet fer å sjå på vævan hu Siri ha. Hu ha no vove både til greine, bonster og putevar og sængklea. Hu va svær hu sju. Å jaja. Så de va heimgjort alt veit du.

Æ bruke vånnmålsdress heile vintern, æ sju. Æ gjær no derre bære fer at de e gammel tradisjon. Æ bestille frå ein skreddar inni byn. Hainn daua i fjor hainn Bolsø, som hadd skredderverksted neaferr St. Olav apoteket der. Hainn ha alltid sydd klea åt mæ. Æ e så prakka me at de bli fer støtt i heinn. De e svært vanskeli fer mæ å finn klea.

Oddmund: Hvordan dreiv dem gårdene sine før i tida?

- Nei, dæm avla no koinn da, og så hadd dæm mytji dyr, dæm hadd vel meir dyr enn dæm hadd mat. Svelta dæm fram om vintern, og om sommarn så la dæm no på sæ da. Hainn ha voldsomt my krøtter hain Kaneles Aune da hainn dreiv Litjmon og Aune og Rødsjøn.

Bilde av Oddmund Otterstad hjemme hos Birger Dueskar i 1976.

Knut og Peder Mælan omkring 1920.
Privat foto.

Å så haddn no derre fæm veitungan da te å gjerra arbeidet. (Kristina Brandhaugen, Anna Rødsjø, Anne Martha Lillemo, Ina Rødsjø, samt Karoline, som var mor til Peder) Hainn Ove, vart det sagt, dreiv sjøn. (Hainn bessfar hass Kanles Aune) Hainn kjøpt notbruk, så hainn ha lainnot. Hainn va no uti feskværa å vettu å dreiv me garn og..så hainn hæfta sæ itj nå my me gårn. Han dreiv no gårn me veitungan hainn morfar da veit du. Dem hadd seter, Øversetra vi kalle, oppå fjille her. Og så hadd dæm no innme Svanevatne, og seter innme Litjseterdaln. Han fór nå å fløtta me derre krøtteran.

Jada, grøfting sånn det va no ukjent. Men hainn morfar va no heldig, ferr innpå Litjmon e det no bærre sand veit du. Det va tørt, så hainn la no an på å avvel koinn. Å neppå Flåtten her på Aune veit du, va det no koinn der det da va tør jol, og så slo dæm no me ljån uti marken. Æ husse vel på at det kom slåmaskin æ. Her vart det kjøpt slåmaskin i 1910. Kaill'n va no dårlig veit du, ån Mikael reist no te Amerika. Dæm gjol no litte narr tå at'n kjøpt slåmaskin. Hainn Bromstad ån Krestaffer Aune (Ytter Aungårn) kjøpt føst slåmaskina, to-taktmaskin, og så kom no derre Milwalkie-maskinan, amerikansk, små kje-maskina. Han far kjøpt no sånn «Der-ing-maskin». Det va bevægeli drag på hu,

så det va likar nerri bakkan. Men vi slo da bakkan her veit du, slo noe ein vei da, de gjekk da på eit vis..

Dæm fekk da te Daler som dæm sætt i banken da, veit du. Hainn far hainn gjol no opp ti unga hainn på derre ravan inni her. De føst året, da'n overtok her, så va det sju lass som'n kjørt på tremei-slea, de va alt som vaks på innmarka her. Dæm lå no om vintran å kjørt høy i frå marken.

Ja, æ ha slått mytji me ljåen æ gut. Når'n va ein ni, ti år, så fekk'n no ljå. veit du, så'n fekk værra me å slå. Det va no halt åt en stakkaillunge. veit du. Du syns vel det e rart at æ ha opplevd derre du?

Oddmund: Ja, det hørres gammelt ut ja.

Peder: Ja, men det va no slik.

Æ vart no seksten år deinn høsten æ, hainn far hainn dødd samme dag som utbruddet av første verdenskrig. Den første august, å da va'n 56 år hainn da. Æ mått no værra foill kar æ da, hainn Knut va no fæm år ønger, så hainn gjol no bærre troillskap. De va no a mor som regjert her da..men de va no itj no dissens om ka som mått gjerras. Det va no å driv det i samma formen de.

Vi hadd no en tre, fir vakse kyr, hainn far ha dørka opp my, så vi fekk te en tredve,

fem-å-tredve gode høyllass attåt en fir fem mål åker. Så vi syntes nå det va ei brukbar avling de da. Åsså skoill'n nå ha hest attåt de der. Vi slo fra Krinsdal'n å heilt innover åt Nordsetervatnet. Slåmaskina brukt vi bærre i bygda, så det va ljå. Holdt no på helt te Mikkelsmess da veit du. Gjekk å slo på derre sarvet. Rundt kjeran å aill stan da. Å så va det å brei de, å snu det, å kast det da, ferr å få det tørt. Å så va det å bær-ra det te Gammellia, vi hadd to høybue inni der å så henta vi det om vintern me hest. Vi hadd en tre kyr, et par ungnaut, og en sju ått saue.

Nå nei, æ ska fertæl dæ de gut, de va itj bærre å bestell ka'n skoill ha på kaka og sorter tebrøan når'n kom bortåt bole nei. Vi va svolten, veit du. Men mat va det. Det va ailler snakk om at vi itj ha koinn te grautmjøl. Dæm va tidlig ut å passa på de. Ogras va nåkka som dæm itj vesst om. Kunstgjødsla kom no da roint 1907. Han far kjøpt no en tre-fir sekke. Tre sekker fosfat, koinn de værra, og en sekk kali. Men så i 1910, tru æ de va, så kom nå derre salpeter'n da. Å da gjekk de an å få te gras da veit du. Åsså mytji krøtter i forhold te jol-areale heim her da, men takket være arbeidet i marken gikk det bra. Vi fekk te ein ti-tolv sekke me koinn, haver å bygg. Da va dæm fernøgd kaillan.

Nei, du får mæ te å hørres ut som en jypling no.

Hainnkasta, æ kasta koinn me hainna æ. Da fekk du frakast koinne innme veggen, å de mått vi ta tå te såkoinn. Derre ha du vel itj sjett heller du? - Du veit de gjekk længst de koinne som va tøngst å havna innme veggen. Da vartn ferdærva i heinn. Det e tungt åt aksla derre veit du. Det va et spesielt nøkk me hainna nårn sendt det i vei. En koinn itj lætt karet - en brukt føll me, veit du. Angen og halmpipan og lett koinn vart leggan føst, å de vart nå tåtie te hestkoinn. Å nåkka gjekk te grisen, men det som va lenger utover, mol vi no å åt opp te graut. Såkoinne va imidlertid «Goille».

Vi va en ti, tolv styttja te bors så vi mått ha mat. (Ti unga og foreldrene) Men søskenan dæm «dødd ut» på det viset at a Inga hu gifta sæ i 1914 åt Haltvikan. Å da vart de igjen a Klara Rødsjøn å æ, ån Knut å a mor da. Så da va de itj nå meir folk veit du. Om vintern va æ no i skogen å hogg tømmer å fekk sæll.

Hainn far sætt regelmæssi pæng i banken, hainn skoill grei sæ sjøl. Å hu mor hu sætt regelmæssi pæng i banken. Hainn far ha gått krøpling i leddgikt i fjorten år, før'n fekk kreft. Han plaga sæ fælt me arbeid, de va hainn som rydda skogen oppi marken. Og da vart hu alein i uskifta bo. Men vi verken svalt eller fraus. Hu Siri va no heim å vov heile vintern. Det meste va heimvove klea.

Mor ha no nå ty som a kjøpt te brøste i derre svartkjolen sin. Når dæm skoill i kjerka eller ut blant folk så va dæm fin,

veit du! (Ser på bildet av moren og kommenterer plisskant'n i stakken.)

..va stakken rau så va det rau plisskant, og va stakken blå så va det blå plisskant og va det svart så vart det svart plisskant. Du ha itj sjett en plisskant heller du?

Oddmund: -Nei, du får mæ te å hørres ut som en jypling no.

Peder: Dæm hadd nå som dæm kalt fer agramanera dæm sætt på kjolan. Folke dæm va no liksom haugianera da, religiøst folk. De føstan da, om dæm levde i fattigdom så trudd dæm vel på ei overmakt.

Oddmund: Var det haugianere her?

Peder: Ja, det va no derre Hauges salmbok veit du da. De va no de som gjekk igjen. De va itj snakk om nå baptista eller sånn.

Ein kainn stor-oindras over at vi levve, veit du! Æ e no deinn nian som e oppala inni her, ån Knut som e fæm år ønger.. Du veit dæm hadd sånn kjole åt ongan, dæm gjekk no på golve te darten datt på golve. De va itj nå mang ferpakninga, dæm va itj hermetisk, veit du, ongan.

Nei du veit derre gammelkaran, som en Edvard Saglia, å gammelnøsan inni Nordfjøl'n, Hainn Helmer Breivitja, ån Ove Brainnmon å nånn tå derre Foss-haugkaran, sægla nå ut å dreiv garnfeske på Lofoten. De va itj nå hysguta.

Når dæm sægla ut så ha vi fri frå skolen

ferr å kik på dæm. Dæm kryssa ut da veit du, når de itj va rætteli lainnvind eller østavind, å de va no nætt træft. Så lå dæm å kryssa te dæm kom sæ ut tå fjorn. Sægla mot vind. Dæm mått no få vind te å fyll sægle, sjøl om de sto på skrå.

Oddmund: Koss ti på året koinn de værre derre der da?

Peder: Dæm for no som regel på januar'n. De va no straks ætte jula.

Oddmund: Va de folk som ha gård å?

Peder: Ja, gåla ja. Hainn Edvard ha no Saglia hainn da. Du ha vel lesse Bojer-bo-ka?

Oddmund: Ja, ja. Koss ti kom dæm igjen derre karan da?

Som regel kom dæm no heim te påsk da.

Oddmund: Va de nå fertjenest i det da?

Peder: Ja, dæm levde no på derre vise da. Dæm fekk no sælt skreia. Fekk da vel ti øre styttje.

Derre karan som æ veit om da, de va ein Tangvik, frøyværing opprinneli. Hainn va no nerri Fjolgata derre kaill'n. Hainn greid no på ein måte å rust dæm ut hainn, men hainn gjekk no konkurs to gong. Så de va no sanne kara som finansierte dæm. Når dæm kom heim tå feske, så betalt dæm no da. Gjekk de dårli, så vart de no ferr lite å betal me.

Rapport fra Stjørna i 1877

av Eilert Bjørkvik

I Dagsposten for 20. oktober 1877 er det en korrespondent som den 15. oktober har skrevet en rapport om tilstanden i Stjørna, eller *Skjorn*, som han skriver. Jeg synes denne skildringen av forholdene i Stjørna er så interessant at den fortjener å komme fram i lyset igjen. For å lette lesingen gjengis teksten i mer moderne språkdrakt. Jeg vet ikke hvem forfatteren er.

Fra Stjørna har jeg ennå ikke sett noe i avisene, og da De, herr redaktør, gjerne vil vite litt fra landsbygdene, er det hermed min hensikt å fortelle litt om forholdene her ute. Vinteren var streng, og våren kom sent, noe som førte til formangel nesten over alt. Høy var ikke å få, og mange ble derfor nødt til å gi krøttera det som de selv hadde behovd til livsopphold. Sommeren var rå og kald. Høyavlingen ble derfor på mange steder liten. På grunn av våren og sommeren ble kornavlingen på mange steder også liten, og en del tok skade av kulden, og de siste dagenes regnvær har heller ikke virket godt.

Befolkningens hovednæringsvei er sjøen. Straks etter nyttår reiser nesten hver mann til fiskeværene Halten og Veidholmen; forrige vinterfiske ga for mange et ikke ringe utbytte. Dette fisket er ofte forbundet med redskapstap og under tiden også med tap av menneskeliv. På grunn av de store fortjenester forleden vinter i Lofoten er det ikke så få her som tenker å reise dit i vinter. Den lange vei i en åpen båt på vinterens strengeste tid avskrekker dem ikke fra det.

Sildefisket har i høst slått aldeles feil, riktignok ble det fisket litt i hundedagene, men det var

ikke av noen betydning. Prisen har vært høy, opp til 22 kroner pr måltønne, og av den grunn har ennå få saltet seg matsild, for de ord er alltid på fiskerens lepper: «Silda er nå for dyr; nå må jeg selge den, når det lir ut på vinteren, blir silda billigere, da skal jeg salte meg matsild». Dette hender undertiden, men mang en gang blir fisket slutt med ett, og da nødes man til å kjøpe den igjen og gi det dobbelte for den.

Storm har i den senere tid hindret fisket; enkelte garnlenker står i fjorden, og i fall stormen ikke bedager seg, er det å frykte at alle ikke finner sine redskaper igjen. Ennå has håp om fiske i fjorden, men hvis det slår feil, blir det sannelig hardt for mange.

Forresten prøver vi å følge med tiden så godt vi formår. Mange slags blad holdes. Det mest utbredte blad er Almuevennen, for den bringer opplysning til menigmann, sies det. Almuevennen har riktignok denne oppgave av tittelen å dømme, men hvilke saker er det den oppvarter med? Jeg vil ikke avsi dommen. Bladet dømmer seg selv. Riktignok har det i den senere tid anstrengt sine nerver til det ytterste for å få vite hva *folkelig* er, og jeg håper at det må få sin oppgave løst på en tilfredsstillende måte, iallfall for dets eget vedkommende. Derimot kommer *Fædrelandet* med sitt «Ærer alle, elsker Broderskabet». Hvorfor gjør ikke *Fædrelandet* det selv? Hvorfor skal det forlange av andre, hva det selv ikke makter å gjøre? *Dagbladet*, *Verdens Gang*, *Oplanden Avis*, *For By og Land* og *Jaabæks Folketidende* begynner også å trives blant stjørnværingene, men ennå i liten utstrekning.

Fra krigen

av Bjarne J. M. Selnes

I forbindelse med at det snart er 80 år siden 2. verdenskrig startet her i Norge, kom jeg til å tenke på noen setninger som folk klekket ut sammen med en fyrstikkeske under krigen. Det var vel et tidsfordriv å finne på slike ting i det triste tiden. Hvem som lagde disse setningene vet jeg ikke. Fyrstikkeskene var tydelig merket med NITEDALS den gangen, og de tenkte ut et ord på hver bokstav, enten forfra eller bakfra slik at de fikk følgende tre setninger:

Fyrstikkeske fra krigen. Foto: Bj.S.

1. (forfra): Nygårdsvold Ilte Til England, Da Adolf Landsatte Soldater.

2. (bakfra): Slik Løper Alle Damer Etter Tyskerne I Norge. (Som hesten på esken.)

3. (bakfra): Satan Lovte Adolf Døden, Etter Tyskerne Inntok Norge.

Seglet til Johan Arnt Johansen Søråunet

av Per Husby

Segl er et eiermerke som ble brukt på samme måte som ei underskrift. Det kunne også brukes som stempel for å sikre at en konvolutt eller mappe ikke kunne åpnes uten at det var synlig. Selve seglet kunne være en plate eller sylinder.

Som en ser av bildet står forbokstavene i navnet til Johan Arnt inngravd i seglet. Han kalte seg til vanlig Johan Arnt Nyland. Når seglet ble brukt tok en segl-lakk og varmet den med flamme slik at lakken dryppet ned på papiret og klemte så seglet ned i lakken så inskripsjonen kom fram. Johan Arnt Johnsen 1850-1942 var sønn av John Andersen Søråunet og Marit Andersdtr

Fiksdal. Han overtok gården Nylandet etter sin halvbror Andreas Johnsen Søråunet som var den som fradelte Nylandet fra gården Søråunet østre og bygd opp husa. Andreas var gift med Inger Andreasdtr Fiksdal søster til Johan Arnts mor Marit og de hadde ingen barn.

Johan Arnt ble gift med Sofie Odinsdtr Turbekkmo. De fikk barna Johan Alfred 1899-1926 og Inger 1902-1983. Johan Alfred døde av hjertelammelse og spanskesyken. Inger ble gift med Elias Skoglund og de overtok Nylandet etter Johan Arnt. Johan Arnt var en dyktig gårdbruker og var mye med i styre og stell. Blant annet av han leder for fattignemnda.

Bilde av Segl fra Alfred Skoglund
(Oldebarn av J. A. Nyland)

Lydia Kvammen, enka etter Johan Arnts sønn Johan Alfred, med datteren Svanhild Fredriksen og Johan Arnt. Privat bilde.

En Veibefaring på 1800-tallet

Lars Bromstad har sendt inn en detaljert liste fra 1856 over mangler ved veinettet i Sørfjorden. Denne ble tilsendt hans oldefar som var veirodemester.

Til Veirodemester Hans Bromstad!

Ved Veibefaringen i dag paavistes følgende Mangler ved 11 Rodes Veie.

LøbeN 282 Rødsø Andersens Veistykke mangler Fyld.

” 276b Søraunet Andreases do do

” 278a Lillemo Corneliuses do mangler do og Grøvterne skal renses,
280 Huusbye Corneliuses og Hans' Veistykke. Her er Grønsværkanterne opvoxede
fornær Veibanen. Grøvten paa øvre Kant skal renses og tilstrækkelig Fyld paaføres.

LøbN 281 Andersens Veistykke. Her skal Grønsværkanterne der ere i Veibanen og til Gene
borttages, manglende Sandfyld paaføres hele Veistykket.

LøbN 281a Huusbye Andersens Veistykke mangler Fyld.

LøbN 284 Bjørnsvig John do mangler Fyld af Sand.

LøbN 286 Staldvig[!] og LøbN 287a Fisdal Ole Johnsens Veistykke trænger Sandfyld og er
den paaførte Fyld utjenlig.

LøbN 287a Fisdahl Ingebrigt og Ole Larsens Veistykke trænger Sandfyld.

LøbN 289a Tøndervig Ove og Eilerts Veistykke og LøbN 290 Tøndervigstrand Andersens
Enkes Veistykke, her mangler megen Veifyld.

LøbN 292 Selnæsbyggen Oves Veistykke trænger Sandfyld.

LøbN 293b Peder Selnes Veistykke trænger Sandfyld og Reparation ved Muring paa
Veikanten paa veiens øvre Side.

LøbN 294a Selnæs Hanses Veistykke trænger Sandfyld.

LøbeN 295a og 295b Selnæs Oves Veistykke 295c Selnæs Henriks Veistykke trænger
Sandfyld og det Sidste Reparation af Kantene.

Foranstaaende bliver at tilkjendegive Vedkommende med Paalæg om inden 26 d. Md: at
istandsætte Manglerne. Hvis det Udsættes [?] ikke inden fastsat Tid bliver udført har de at
xxx Forskriftene i saaHenseende i Instruxen.

Kloppen som er beskadiget over Mælans Veistykke er ei i befalet Stand, da Muringen er udu-
elig. Denne maa istandsættes.

Ørlands Lensmandsombud 19 Juni 1856
Buaas.

Returadresse:
Stjørna Heimbygdslag
v/Elin Worpvik
Nordfjordveien 37

7114 RÅKVÅG

AKTIVITETER I HEIMBYGDSLAGET 2019

Gammeldagan

Som årene før har vi også i år hatt temakvelder kalt « Gammeldagan». Disse møtene har vært fast klokka 18.00 i amfiet på Mælan skole andre onsdag i måneden. Tema for disse kveldene har variert. Oppmøte har også vært noe varierende. Møtene har vært kunngjort ved oppslag, sms og på hjemmesiden. De med kjent e-postadresse har fått melding der. Temaer i 2019: Bosetninga på Elveng v/ Sturla Leth Olsen, Stjørna for 1000 år siden v/Tore Otterstad, Tobakkvika – historie og bosetning v/Geir Sollie, Intervjuer av flere eldre i 1976. v/Oddmund Otterstad, «På streif rundt Stjørnfjorden» v/ Eilert og Tor

Turer

Vårtur 26.mai: Museet Kystens Arv der vi fikk omvisning og orientering av båtbygger Einar Borgfjord og både med hensyn til gamle båter og bygging av nye båter og konservator Hilde M. Borgfjord om «Den siste Viking». Høsttur 01.09.2019 Tobakkvika. En vellykket tur der hele 27 stykker deltok. Et rikholdig program der Åse Hammer fortalte fra sin oppvekst, Eilert B. tok seg av det historiske, Ingun Rokseth kom med tanker fra eierne – Indre Fosen kommune og eier av hovedbruket – Sigbjørn Berstad ønsket seg samarbeid og økt aktivitet på øya. En vellykket dag.

Styret består av:

Leder Eilif Rødsjø, nestleder Knut Nesset, kasserer Elin Worpvik, sekretær John M. Aas og styremedlem Tor Stallvik.

Varamedlemmer Jan Hulsund, John Arthur Winsjansen og Geir Sollie.

Anno 1930

Også i år var vi plassert i møterommet. Lite besøk. Aktiviteten og deltagelsen i Anno'n har de siste årene vært til stadig diskusjon uten at vi har kommet til noen konklusjon. Hva det blir til får tiden vise. En ting er klart er at det må planlegges bedre og plasseringa må bli mer sentral.

Fagforeninger og lag

Fremdeles registrerer vi gamle protokoller og andre papirer fra foreninger og lag for å ta vare på de på en betryggende måte

Heimesida

Vi arbeider fortsatt med vår nye hjemmeside (www.stjorna.no). Den er ikke bra enda, men vi arbeider med saken. Vi ønsker at den skal fylles med flere bilder og annet stoff om Stjørna. Det er tiden som legger begrensninger for hvor mye som legges inn. Kontaktperson: Inger Lisa Lillemo (inger.lisalill@hotmail.com). Vi annonserer møter og nyheter på heimesida, så følg med.

Gamle bilder

Vi har en betydelig samling av gamle bilder som er skannet og trygt oppbevart, men det plass til flere. De vil bli lagt ut på hjemmesida etter hvert. Det er viktig for etterslekta å se hvordan ting var. Vi skanner dem og eieren får bildet tilbake eller fotografer av dem om send dem til

laget. Å beskrive det/de som er på bildet er også en jobb som skal gjøres.

Seterprosjektet

Seterprosjektet er nå i havn. Vi mangler fremdeles opplysninger om mange setre, men vi har lagt ut det vi har og så må dette revideres etter hvert som vi får flere opplysninger.

Sildemuseum i Råkvåg

Arbeidet med å gjøre Sildemuseet mer presentabel lar vente på seg. Januar og februar ble brukt til møter og samtaler med både MKA og MiST. Styret i Heimbygdslaget levde i den formening at MKA skulle ha et ansvar for dette museet, men det forelå ingen underskrevne avtaler mellom MKA og Salteriet eller bryggeier. MKA hadde heller ikke midler til å engasjere seg. Samtaler med og besøk av direktøren i MiST – Nina Refseth ga vel heller ikke så gode resultater, men vi ble lovet at MiST skulle hjelpe med fagfolk dersom de hadde kapasitet. Kommunen var heller ikke satt av midler til et Sildemuseum

Grasrotandelen

Dette er en flott ordning for å skaffe midler til lokale kulturtiltak, så registrer deg, for å støtte Stjørna Heimbygdslag er orgnr. 993 808 350. Foreløpig beløp for 2019 er kr. 30 869. Stor takk til alle som deltar.

Vil du støtte oss med din Grasrotandel?

Org.navn: STJØRNA
HEIMBYGDSLAG

Org.nr: 993808350

32774993808350

NORSK TIPPING

GRASROTANDELEN

Takk for i år!